

KAPITÁN FRACASSE

THÉOPHILE GAUTIER

KAPITÁN FRACASSE

PRAHA

ORBIS

1967

ZÁMEK BÍDY

Na hřbetu jednoho z těch holých pahorků, jimiž jsou zhrbatěny Landy, mezi Daxem a Mont-de-Marsanem, trčelo za panování Ludvíka XIII. jedno z těch šlechtických hnízd, jakých je v Gaskoňsku dost a jež venkované poctívají jménem zámek.

Dvě okrouhlé věže, přikryté střechami jako obrácený trychtýř, stály na rozích budovy, na jejíž fasádě dvě hluboko vříznuté rýhy prozrazovaly, že tu původně byl padací most, jež zasypání příkopu připravilo o práci. Věže se strážními budkami v podobě pepřenek a korouhvičkami tvaru vlaštovčích ocasů dávaly hrádku dost feudální vzhled. Břečtanová plachta, která dopola ovíjela jednu věž, se mile odrážela svou temnou zelení od šedi kamene, v té době už starého.

Pocestný, který by byl zdálky spatřil ten hrádek rýsovat se strmými střechami na nebi, nad kručinkami a vřesy, byl by jej považoval za docela slušné sídlo pro venkovského zemánka; ale až by se přiblížil, změnil by svůj názor. Cesta, která vedla od silnice k obydlí, zarostla mechem a plevelem a zbývala z ní jen úzká bělavá stezka jako zašlá stužka na odřeném plášti. Dvě vyjeté strouhy, naplněné dešťovou vodou a zabydlené žabami, svědčily o tom, že dříve tudy jezdily vozy; ale na pohodlné sebejistotě těch kvákalek bylo vidět, že tu mají už dávno vydržené právo a jistotu, že nebudou vyrušovány. — Na pruhu pěšiny, proražené plevelem a býlím a spláchnuté nedávným lijákem, nebylo ani známky po lidské stopě a větvičky křovin, na nichž se třpytily kapičky vody, zřejmě už dávno nikdo nerozhrnul.

Veliké skvrny žlutého lišejníku se rozlezy po zhnědlých a rozbitých taškách střech, místy propadlých, kde povolil shnilý krov; zrezivělé korouhvičky se netočily a ukazovaly každá jiný

vítr; vikýře byly zabeďněny okenicemi ze zborceného a popraskaného dřeva. Kamení ucpávalo střílny na věžích, z dvanácti oken v průčelí deset jich bylo zatlučeno prkny; ta dvě zbývající šilhala bublinami tabulek, jež i při nejmenším závanu chrastily v mřížce olověných rámečků. Omítka mezi okny opadávala jako šupiny s nemocné kůže a obnažovala bortící se cihly a stavební kámen, vydrolený pod zhoubným vlivem luny; brána byla zasažena do kamenné obruby, jejíž pravidelná hrbolatost naznačovala, že tu kdysi byl ornament, setřený časem a zanedbáním, a nad ní byl zašlý erb, který by ani nejobratnější heraldik nebyl s to rozluštit a kolem něhož se prapodivně vinuly fanfrnochy, ovšem na mnoha místech vypadalé. Vrata v bráně nesla nahoře ještě stopy nátěru v barvě býčí krve, jako by se rděla nad svou zpustlostí; popraskaná prkna držely na nich pohromadě hřeby s hranatými hlavami, a kde nevypadaly, tvořily ještě souměrné obrazce. Otvírat se dalo jen jedno křídlo, a docela to stačilo pro návštěvy, jichž zřejmě do hrádku moc nechodilo. O patník u brány bylo opřeno kolo bez obruče a s vypadávajícími loukotěmi, poslední troska povozu, který vzal za své už za nebožtíka předešlého pána. Vršky komínů a kouty v oknech byly opeřeny vlašťovčími hnízdy, a nebýt uzounkého proužku dýmu, který vycházel z cihlového komínku a všelijak se vývrtkovitě kroutil jako na těch kresbách domů, které školáci čmárají na okrajích učebnic, bylo by možno považovat to sídlo za neobydlené; musila to být hubená krmě, co se připravovala u toho krbu, protože vysloužilý žoldněř by byl dokázal ze své dýmky vypustit hustější chomáče. To bylo jediné znamení života v domě, jako umírající dává ještě o sobě vědět oparem dechu.

Když jste v bráně zatlačili do křídla schopného pohybu, jež ovšem nepovolilo bez odporu a hnulo se jen s nevolí na zrezivělých a skřípajících čepech, octli jste se pod lomenou klenbou, starší než ostatní stavba a členěnou čtyřmi žulovými podvalky, v jejichž průsečíku vyčníval kámen, na němž bylo vidět o něco méně poškozený znak, jako byl vytesán zvenku, tři zlaté čápy na modrém poli nebo něco takového, pro šero pod klenbou to nebylo možno dobře rozeznat. Do zdí byla zapuštěna ramena zčernalých plechových držáků na pochodně a železné kruhy, k nimž se

kdysi uvazovali koně hostů, což teď, podle prachu, který se na nich navrstvil, musila být velmi vzácná událost.

Z této brány vedly dvoje dveře, jedny do příbytku v přízemí, druhé do místnosti, která snad kdysi byla určena pro strážce, a vycházelo se z ní na smutný dvůr, holý a studený, obehnaný vysokými zdmi, na nichž zimní deště nechaly černé šmouhy. V koutě dvora mezi sutí spadalých říms rostly kopřivy, divoký oves a kozí pysk a dlaždice byly orámovány zelenou travou. V pozadí rampa, chráněná zábradlím, jež bylo ozdobeno koulemi se špicemi nahoře, vedla do zahrady, položené pod úrovní dvora. Potlučené a uvolněné schody se viklaly pod nohou a leckde je držel jen mech a drn; z podezdívky terasy vyrůstal lomikámen, ohnice a netřesk. Pokud jde o zahradu, ta se potichoučku vracela do stavu houštiny nebo pralesa. Až na čtverec, kde se kulatilo několik těch hlávek zelí se žilnatými a do měčava zarudlými listy a zvedaly se hvězdy slunečnic jako svědectví jakéhosi hospodaření, se příroda všude chápala svých práv na tento zanedbaný prostor a smazávala s něho stopy lidské práce, jako vůbec dělá s oblibou, kde jenom trochu může.

Neprořezávané stromy lačně roztahovaly pařáty větví na všechny strany. Zimostráz, který měl vroubit kresbu záhonů a cestičky, se rozrostl v křoviny, protože se jej už dlouhá léta nedotkly nůžky zahradníka. Semínka, která sem zanesl vítr, vzklíčila, kde náhodou padla, a s tou houževnatou životaschopností, která je pleveli vlastní, bujela tam, kde bývaly okrasné a vzácné květiny. Ostružiníky natahovaly trnité šlahouny přes pěšiny a zachycovaly se vás a bránily vám jít dál, abyste nepronikli do toho tajemství smutku a zpusťování. Samota opuštěnosti se nerada ukazuje ve svých nedbalkách a rozsévá kolem sebe všemožné překážky.

Kdybyste však vytrvali, nebáli se škrábanců trní a šlehajících větví a došli až na konec staré aleje, která se stala nepřístupnější a hustší než lesní stezka, přišli byste k jakémusi výklenku z kamenního na způsob přírodní jeskyňky. K mečíkům a kosatcům, které byly kdysi nasety a zasazeny mezi kameny cest, přidaly se jiné, blešníky, hadince, psí víno, splývaly tu a zpola zakrývaly mramorovou sochu, představující mytologickou bohyni, Pomonu nebo Floru, která svého času mohla být docela pěkná a řemeslní-

kovi ke cti, ale která přišla k úrazu a byla teď beznosá jako Smrt. Nebohá bohyně teď měla namísto květin v košíčku plesnivé, jedovatě vypadající houby. Také sama vypadala jako otrávená, neboť po těle, kdysi tak bělostném, se jí rozlezly skvrny hnědavého lišejníku. V kamenné mušli u nohou jí zahnívala pod zelenou vrstvou žabince hnědavá kalužina, která tam zbyla po deštích, ze lví tlamy, kterou tam bylo možno ještě jakž takž rozeznat, voda už nestříkala, protože přírodní roury byly ucpány nebo zničeny.

Toto groteskní loubí, jak se tomu tenkrát říkalo, i v tom zničeném stavu bylo svědectvím jakési zmizelé zámožnosti bývalých majitelů hrádku a jejich záliby v umění. Kdyby ta socha byla očištěna a restaurována, ukázala by florentský renesanční sloh po vzoru italských sochařů, kteří přišli do Francie za mistrem Rouxem nebo Primaticem, tedy nejspíše v době rozkvětu rodiny, která teď hynula.

Na sešlé zdi, porostlé ostrůvky mechu a pokryté roztodivnými obrazci prorážejícího ledku, o niž se jeskyňka opírala, bylo vidět zbytky polámaného a zpola dostavěného mřížoví, které pravděpodobně po dostavění mělo pomoci zakrýt zdivo popínavými a hustě listnatými rostlinami. Tato zpustlá zeď, sotva viditelná v nespořádaném větroví rozrostlých stromů, zahradu uzavírala. Za ní se táhly zádumčivé landy se svým smutným a nízkým obzorem a strakatila se vřesoviště.

Když jste se vraceli k zámku, viděli jste zadní fasádu, ještě zničenější a zpustlejší než ta, kterou jsme popsali, protože poslední páni se snažili zachovat aspoň zdání a obětovali své slabé prostředky na přední stranu.

Ve stáji, kam by se pohodlně vešlo dvacet koní, ubohý koník, jemuž na hřbetě vystupovaly kosti, vytahoval za prázdným žebříkem pár stébel slámy obnaženými žlutými zuby a chvílemi se ohlížel ke dveřím okem zapadlým v hlubokém důlku, kde by montfauconské krysy nenašly ani atom tuku. Před psí boudou podřimoval jediný pes na pramálo hebkém polštáři svých tlapek, a pod odstávající kůží mu zvadle visely ochablé svaly. Vypadalo to, že je natolik uvyklý na opuštěnost toho místa, že se zřekl vši bdělosti a nedá se vyrušit ničím, třebaže psi obvykle, i když spí, vyletí i při nejmenším hluku.

Když jste chtěli do příbytku, dostali jste se k ohromnému schodišti s dřevěným zábradlím s vyřezávanými sloupky. To schodiště bylo jen dvakrát přerušeno, byly tu jen dvě poschodí. — Do prvního poschodí bylo kamenné, dále pak z cihel a prken. Vlhkostí rozežraná malba na zdech snad měla znázorňovat s použitím šerosvitu a perspektivy bohatě zdobenou architekturu. Mohli jste ještě uhodnout řadu Herkulů, končících v pilíři, kteří nesli stupňovitou římsu, odkud vystupoval oblouk klenutí, otočený listnatým révovím, jímž prozíralo vybledlé nebe s mapami neznámých ostrovů, jež tam zakreslila zatékající dešťová voda. V namalovaných výklencích mezi Herkuly se honosila poprsí římských císařů a jiných znamenitých osobností z dějin; ale všechno to bylo tak neurčité, zašlé, zničené a setřené, že to byly spíš přízraky obrazů než skutečná malba a bylo by třeba o tom mluvit jen stíny slov, protože obyčejné slabiky jsou pro to příliš hmotné. Ozvěna v tom prostoru jako by se divila, že má ještě opakovat zvuk kroků.

Zelené dveře, na nichž seržový potah zežloutl a držel jen několika hřebíky, s nichž zlacení opadalo, vedly do místnosti, která snad bývala jídelnou v těch pohádkových časech, kdy se v tomto opuštěném sídle opravdu jídalo. Mohutný trám rozděloval strop na dva díly, členěné příčnými trámci, mezi nimiž modrá barva výplní potuchla v prachu a v pavučinách, protože v té výši smeták pavouky už dávno neznepokojoval. Nad krbem starobylého tvaru se rozvíjely parohy jelena desateráka a na stěnách se mračily na ztmavých plátnech začazené portréty, představující kapitány v kyrysech, kteří měli vedle sebe helmu nebo páže, jež ji drželo, a upírali na vás hluboké černé oči, jedině, co bylo živého v těch zašlých podobách; velmože v sametových kabátech, s hlavou položenou na tuhém naškrobeném okruží jako hlava svatého Jana Křtitele na stříbrné míse; urozené vdovy ve staromódních oděvech, odstrašující zsinlostí a rozkladem barev dostávající podobu stryg, čarodějnic a ježibab. Tyto malby, vyrobené venkovskými mazaly, už z té barbarské práce vypadaly různorodě a strašlivě. Některé byly bez rámu, ostatní byly v rámech se zašlým a zčervenalým zlacením. Všechny měly v rohu rodinný erb a věk osoby, kterou představovaly. Ale ať byl věk jakýkoli, ne-

bylo zvláštního rozdílu mezi těmi hlavami se žlutými světlý, se zuhelnatělými stíny, pod začazeným lakem a pod vrstvami prachu; některá z těch plesnivinou prokvétajících pláten měla odstíny jako mrtvoly v rozkladu a dokazovala, že poslední potomek těch urozených a zbrojných lidí se chová k obrazům svých vznešených předků s naprostou lhostejností. Navečer v nejistém odlesku lamp se tato němá a nehybná galerie musila proměňovat v řadu děsivých i směšných příznaků.

Není nic tak smutného jako takové zapomenuté portréty v opuštěných pokojích. Stírá se na nich už i zpodobení postav, které dávno už shnily v zemi.

A právě v tomto stavu se ty namalované přízraky hodily do osamělé opuštěnosti toho příbytku. Skuteční obyvatelé by v tomto mrtvém domě připadali příliš živí.

Uprostřed toho sálu stál stůl se zčernalého hruškového dřeva, se spirálově točenými nohami jako šalamounské sloupky, jež červotoči prohlodali tisíci chodbičkami, aniž byli rušeni ve své tiché práci. Desku pokrývala vrstva jemného šedého prachu, do něhož se dalo prstem psát, a ukazovala, že se tu právě často neprostrírá. Po obou stranách sálu stály jako protějšky dva příborníky nebo kredence z téhož materiálu, ozdobené řezbami a pravděpodobně koupené spolu se stolem v těchže šťastnějších dobách. Otlučené fajanse, nesourodé sklo a několik lidových figurek Bernarda Palissyho s emailovanými úhoři, rybami, kraby a lasturami na pozadí zeleně, se pokoušelo uboze vyplnit prázdnotu příhrad.

Křesla, bylo jich pět nebo šest, byla potažena sametem, který kdysi byl jasně červený a léty a užíváním vybledl do zrzava, vypouštěla trhlinami látky vycpávku a kulhala na nestejných nohách jako choliamby nebo jako zchromení staří žoldnéři, když se vracejí po boji domů. Nebylo by vůbec opatrné na ně sedat, leda byste byli duchy, a tak ta křesla nejspíš sloužila jen tehdy, když předkové vyšli z rámců, zasedli ke stolu a při pomyslné večeři rozmlouvali spolu o úpadku rodiny za dlouhých zimních nocí, které jsou velmi vhodné pro hostiny duchů.

Z tohoto sálu se vcházelo do dalšího, trochu menšího. Na jedné jeho stěně byl flanderský gobelin, jakým se říkalo „verdura“. To slovo gobelin nesmí ve vaší představivosti vzbuzovat žádné

pomyšlení na nevhodný přepych. Tento byl odřený, sešlý, vybledlý. Přetrhaná vlákna byla na sto místech vytahána, anebo držela už jen silou zvyku. Stromy změnilly barvu a na jedné straně byly žluté, na druhé modré. Volavka, stojící na jedné noze v rákosí, značně utrpěla moly. Flámský dvorec se studnou obrostlou chmelem už byl sotva k rozeznání a ve mdlé tváři lovce divokých kachen jenom červená ústa a černé oči, zřejmě trvalejšího odstínu než ostatní, si zachovaly původní barvu, jako by voskově bledému nebožtíkovi namalovali rumělkou rty a načernili obočí. Mezi stěnou a uvolněnou tkaninou protahoval průvan, takže se podezřele vlnila. Kdyby Hamlet, princ dánský, tlachal v této místnosti, určitě by tasil meč, zvolal »Krysa!« a probodl Polonia za gobelinem. Ucho i ducha návštěvníka, který by měl tolik smělosti, aby pronikl až sem, zneklidňovalo by tisíc drobných šumů, to nepostizitelné šepotání samoty, které v tichu se stává slyšitelným. Myši hladově hlodaly nějaká vlákna na rubu spodní osnovy. Larvy pracovaly ve dřevě trámu se zvukem tupého pilníku a umrlčí hodiny vyťukávaly čas ve výplních tářlování.

Chvílemi znenadání zapraskalo nějaké prkno v nábytku, jako by si znuděná samota protahovala údy, a vy jste se mimoděk nervózně zachvěli. V rohu místnosti stálo lůžko s točenými sloupky, zatažené brokátovými, ve všech záhybech přeleželými závěsy, jejichž zelené a bílé květování se jednotilo v témže zažloutlém tónu. Neodvážili byste se rozhrnout záclony, ze strachu, abyste tam ne našli v šeru dřepící noční příšeru nebo ztuhlé tělo, rýsující se tam pod bílou plachtou ostrým nosem, vystouplými lícními kostmi, sepnutýma rukama a s nohama nataženýma jako socha na náhrobku. Do té míry věci, udělané pro člověka, jakmile je člověk opustí, dostávají rychle nadpřirozenou tvářnost! Také byste si mohli myslit, že si tam začarovaná princezna dospává stoletý spánek jako Šípková Růženka, jenže na to byly záhyby příliš ponuře strnulé a nepřipouštěly žádnou galantní představu.

Stůl z černého dřeva s měděným vykládáním, které se odloupávalo, kalné a matné zrcadlo, zpola osleplé z toho, že dávno už neodráží lidskou podobu, křeslo s jemným vyšíváním, dílem trpělivosti a prázdně, jež vyrobila nějaká prabába, ale z něhož už zbývalo jen pár stříbrných nitek na vyrudlém hedvábí a vlně, do-

plňovaly zařízení tohoto pokoje, jenž v nejhroším byl obyvatelný pro člověka, který by se nebál ani duchů, ani strašidel.

Tyto dvě místnosti odpovídaly těm dvěma oknům, která na průčelí nebyla zatlučena. Sinavé a zelenavé světlo sem pronikalo špinavými tabulkami, jejichž poslední čištění se odehrálo tak před sto lety a jež vypadaly jako by byly zvenčí pocínovány. Velké, v záhybech odřené záclony, jež by se roztrhly, kdyby je někdo chtěl zatáhnout na rezem prožraných tyčích, ještě toho soumravného světla ubíraly a zvyšovaly zasmušilost místnosti.

Když jste otevřeli dveře v zadní stěně toho pokoje, padli jste do úplné tmy, vkročili jste do prázdna, temna a neznáma. Nicméně oko si pozvolna zvyklo na tuto noc, do níž pronikalo několik sinavých proužků spárami prken, která tarasila okna, a otvíral se neurčitý průhled do řady zpustlých pokojů s rozestouplou podlahou, posetou rozbitým sklem z oken, se stěnami holými nebo s nějakým cárem roztrpeného čalounu, s obnaženými latěmi na stropěch, kudy sem přšela nebeská voda, — byly to místnosti neobvyčejně vhodné pro valná shromáždění myši nebo pro hlavní štáby netopýřů. Na některých místech byste nebyli jisti, máte-li jít dále, protože podlaha se vlnila a prohýbala pod krokem, ale stejně nikdy žádná osoba se neodvážila do této Thebaidy šera, prachu a pavučin. Pach ztuchliny, plesniviny a zchátrání, vlhký a černý chlad, jako bývá na ponurých místech, vám vrazil do chřípí, jako byste nazvedli kámen s hrobky a naklonili se nad její chladnou temnotu. A vskutku také, to mrtvola minulosti se pomalu rozpadala v prach v těchto sálech, do nichž přítomnost nevkočila, to spící léta se tu kolébala ve visutých rohožích šedých pavučin v koutech.

Nahoře na půdě ve dne noclehovaly sovy, sýčkové a kavky se svýma ušima z prachového peří, s kočičími hlavami a s fosforeskujícími kulatými zřítelnicemi. Střecha, propadlá na dvacetí místech, ponechávala těmto milým ptákům volný vchod a východ v takovém pohodlí jako ve zříceninách Montlhéry nebo na zámku Gaillardu. S naříkáním a výkřiky, které by pověřivého rozrušily, vylétal každého večera chmýřnatý roj, aby si hledal v dáli potravu, kterou by nenašel na této věži Hladu.

V místnostech v přízemí nebylo nic než půl tuctu otepí slámy,

prosné plevy a trochu drobného zahradnického náradí. V jedné z nich ležel slamník vycpaný suchým kukuřičným listím a bylo to nejspíš lože jediného sluhy na dvorci.

Čtenář už je jistě unaven tou procházkou samotou, bídou a zpustlostí a dovedeme jej tedy do jediné trochu oživené místnosti v pustém zámku, do kuchyně, jejíž krb posílal k obloze ten lehoučký bělavý obláček, o němž jsme se zmínili při vnějším popisu hrádku.

Slabý oheň olizoval žlutými jazyky plechovou desku krbu a chvílemi dosahoval k litinovému kotli, zavěšenému na háku, a jeho chabé záblesky probouzely červenavý zátřpyt na bocích několika kastrolů visících na zdi. Denní světlo, které sem dopadalo širokým komínem, jenž bez ohybu vystupoval až nad střechu, se modravě rozplývalo na popeli a oheň v něm se zdál bledší, takže na tomto chladném ohništi i plamen vypadal zimomřivě. Kdyby nebylo pokličky, mohlo by do kotle napršet a déšť by zředil polévku.

Pomalou se hřející voda nakonec přece začala bublat a kotel chraptěl v tichu jako dýchavičná osoba; z trochy zelných lupenů kypících v pěně bylo vidět, že dílec, obhospodařovaný na zahradě, musil dát příspěvek na tento více než spartánský pokrm.

Starý černý kocour, hubený a opelichaný jako odhozený rukávník, až mu na místech po vypadalých chlupcích bylo vidět modravou kůži, seděl na zadních tak blízko u ohně, jak to jen bylo možné, aniž by si připálil vousy, a s prospěchářskou pozorností upíral na kotel zelené oči s panenkou ve tvaru I. Uši měl ustrížené až u hlavy a ocas uříznutý až u zadku, což mu dávalo podobnost s těmi japonskými chimérami, které si lidé s jinými zvláštnostmi stavějí za skleníky, nebo také s těmi fantastickými zvířaty, jimž čarodějnice o sabatu svěřují sbírání pěny z kotlů, v nichž vaří své kouzelné nápoje.

Vypadalo to, jako by ten kocour, samotinký v kuchyni, vařil polévku pro sebe a nejspíš také on položil na dubový stůl talíř se zelenými a červenými kvítky, cínový pohárek, který byl tak vyleštěný, že jej asi cídil tlapkami, a kameninový džbánek, na jehož břichu byl modrou barvou hrubě načrtnut erb, který byl na bráně, na svorníku klenby a na portrétech.

Kdo měl usednout ke skromnému příboru, který se objevil

v tom hrádku bez obyvatel? Snad strážný duch domu, *genius loci*, Kobold, věrný příbytku, v němž se usadil, a černý kocour s okem tak hluboce záhadným očekával jeho příchod, aby mu přinesl ubrousek na tlapce.

V kotli stále vřelo a kocour nehybně dřepěl na svém místě jako stráž, kterou zapomněli vystřídat. Konečně bylo slyšet kroky, těžké a pomalé kroky letité osoby; ještě se napřed ozvalo zakašlání, potom vrzly dveře a do kuchyně vešel mužský, napůl venkovan, napůl sloužící.

Při jeho příchodu černý kocour, zřejmě s ním dávno známý, odešel od popele v krbu a třel se mu lichotivě o nohy, hrbil hřbet, otvíral a zavíral drápy a vyluzoval z hrdla to chraplavé mručení, které je u kočičího rodu známkou nejvyšší spokojenosti.

„Dobrá, dobrá, Belzebube“, řekl stařec, sehnul se a několikrát přejel mozolnatou rukou kocourovi po chlupatých zádech, aby nezůstal ve zdvořilosti pozadu za zvířetem; „to vím, že mě máš rád a já a můj pán jsme tu tak osamělí, že nemůžeme být necitelní k přichylnosti zvířete, které nemá duši, a přece se zdá, že člověku rozumí.“

Po těch vzájemných zdvořilostech kocour vykročil před mužem a vedl jej směrem ke krbu, jako by mu chtěl ukázat kotel, k němuž strašně dojemně a s hladovou žádostivostí vzhlížel. Neboť Belzebub počínal stárnout, neměl už ucho tak jemné, oko tak pronikavé a tlapku tak mrštnou jako dříve a prameny obživy, které mu dříve poskytoval lov na ptáky a na myši, citelně vysychaly. Nespouštěl tedy oči s té šťavnaté krmě v naději, že z ní dostane svůj díl, a už předem si olizoval vousy.

Petr – to bylo jméno starého služebníka – vzal trochu chrastí a hodil je na polovyhaslý oheň; větvičky zapraskaly a začaly se kroutit a brzy s kotouči dýmu vyrazil živý a jasný plamen s veselou střelbou jisker. Jako by tam v ohničku skotačily salamandry a tančily sarabandu. Ubohý souchotinářský cvrček, rozradován tím teplem a jašem, se dokonce pokusil udávat na svém bubínku takt, ale nedokázal to a vyvedl z toho jen chraplavý zvuk.

Petr se posadil na dřevěnou stoličku pod plášť krbu, ověšený starým zeleným šerkovým cárem, zubovitě vystříhaným a kouřem zežloutlým, a Belzebub usedl vedle něho.

Odlesky z krbu mu ozařovaly tvář, kterou léta, slunce, volné povětrí a nepohody, abychom tak řekli, vysušily a vyudily, že byla tmavší než tvář karibského Indiána; zpod modré čapky mu vyklouzlo několik chomáčků bílých vlasů, jež byly na spáncích přihlazeny a ještě zdůrazňovaly cihlový odstín jeho osmahlé pleti. S tou sněhobílou hlavou kontrastovalo černé obočí. Měl podlouhlý obličej a nos jako zobák dravého ptáka, jako to bývá u lidí baskického původu. Líce mu shora brázdily velké kolmé vrásky jako rány mečem.

Jakási livrej s vyrudlými šňůrkami a takové barvy, že i malíř z povolání by ji těžko dovedl určit, zpola zahalovala zámišovou vestu, místy oblýskanou a začernalou třením kyrsu, takže na žlutohnědé kůži byly zelenavé odstíny jako na odleželé koroptvi. Neboť Petr býval vojákem a použil část své vojenské výstroje k civilnímu obleku. Jeho pološiroké kalhoty měly útek a vazbu látky tak řídké jako kanava k vyšívání a bylo těžko poznat, zda bývaly soukenné, vlněné či šerkové. Olysaly a dávno už s nich zmizel každý vlas, ani eunuchova brada není holejší. Slabá místa vyztužily velmi viditelné záplaty, jež tam přišívala ruka zvyklejší na meč než na jehlu, a svědčily o tom, s jakou péčí se nositel obleku stará o to, aby do krajnosti prodloužil jeho už beztak dlouhý věk. A tyto stoleté kalhoty prodělaly už jako Nestor tři lidské věky. Mohli bychom si s velkou pravděpodobností myslit, že bývaly červené, ale tato důležitá věc naprosto není prokázána. Petrovou obuví byly řemínkové podešve, jež byly přivázány modrým šněrováním k vlněným punčochám s odstřiženým chodidlem a připomínaly španělské alpargatas. Tyto hrubé koturny byly nejspíš zvoleny jako úspornější než střevíce s mašlemi. Vždyť ve všech nejmenších podrobnostech ošacení toho muže i v jeho postoji a chmurné odevzdanosti bylo vidět přísnou, chladnou a čistou chudobu. Opřel se zády o vnitřní stěnu krbu, zkřížil na kolenou velké ruce, červené a profialovělé jako révové listí na podzim, a dělal nehybný protějšek kocourovi. Belzebub se posadil do popele proti němu, vypadal hladově a žalostně a s hlubokou pozorností sledoval dýchavičné kypění v kotli.

„Mladý pán si dnes dává na čas“, zabručel Petr, dívaje se začaženými a žlutými tabulkami jediného okna, jež osvětlovalo ku-

chyni, jak poslední světelný pruh se kalí a pohasíná tam na cípu oblohy, zatažené těžkými mraky plnými deště. „Co z toho může mít, projíždět se tak sám po landách? Je ovšem pravda, že zámek je tak smutný, že už není možno se jinde trápit víc.“

Ozval se vesele chraplavý štěkot; ve stáji zahrabal nohou kuň a zařinčel řetězem o žlab. Černý kocour se přestal zabývat svou toaletou, což prováděl tak, že nasliněnou tlapkou si přejížděl po lících a přes ustrížené uši, a udělal několik krůčků ke dveřím jako citlivé a zdvořilé zvíře, které zná své povinnosti a řídí se jimi.

Dveře se otevřely; Petr vstal, uctivě sňal čapku a do místnosti vešel nový příchozí, před nímž sem vběhl pes, o němž jsme se zmínili, pokusil se poskočit, ale zchromen stářím těžce dopadl zpět. Belzebub neprojevoval vůči Mirautovi antipatii, jakou obyčejně jeho rodní mají vůči psímu plemenu. Naopak, díval se na něho velmi přívětivě, koulel zelenýma očima a hrbil hřbet. Bylo vidět, že jsou staří známí a že si v té samotě zámku často dělají společnost.

Baron de Sigognac, neboť to byl vsuktku pán na zpustlém hrádku, kdo vstoupil do kuchyně, byl mladý muž v pětadvaceti nebo šestadvaceti letech, ačkoli na první pohled byste mu snad hádali více, protože byl vážný a zasmušilý. Pocit bezmoci, který jde ruku v ruce s chudobou, zahnal z jeho rysů veselí i ten jarní sameťový pel, který bývá ozdobou mladých tváří. Kolem ztrápených očí měl už tmavé kruhy, na vyhublých tvářích silně vystupovaly lícni kosti. Místo aby mu kníry chlapácky trčely vzhůru, splíhaly dolů, jako by plakaly u smutných úst. Nedbale přičísnuté vlasy mu v černých chomáčích visely podél bledých tváří v naprostém nedostatku samolibosti, neobvyklém u člověka, který by mohl být považován za krásného, a ukazovaly, že se také vzdal každého pomyslení, že by se měl a mohl někomu líbit. Skryté hoře dalo bolestný ráz té podobě, kterou by trocha štěstí učinila milou, a odhodlanost, která by byla v jeho věku přirozená, jako by se vzdala a povolila v marném boji proti neblahému osudu.

Mladý baron, třebaže byl pružný a tělem spíš statný než slabý, pohyboval se s lhostejnou pomalostí, jako by se života zřekl. Jeho gesta byla ospalá a jako mrtvá, držení ochablé a bylo vidět, že je mu docela jedno, zda je tu nebo tam a co je kolem něho.

Na hlavě měl starý šedý klobouk, pomačkaný a rozbitý, pro něho příliš velký, takže mu zapadal až na obočí a nutil jej, aby zvedal nos, když se chtěl podívat. Na klobouku se drželo péro, odrané a prořídle tak, že vypadalo jako rybí hřbet, a zřejmě tam chtělo představovat chochol, ale viselo schlíple dozadu, jako by se za sebe stydělo. Starý krajkový límec, který nevděčil za všechny své dny zručnosti výrobce a jemuž starobou nejedna díra přibyla, byl přehrnut na kabátec, podle jehož poletujících šosů bylo vidět, že byl šit na muže vyššího a silnějšího, než byl útlý baron. Rukávy kabátu mu skrývaly ruce jako rukávy kutny a zapadal až po břicho do vysokých bot s připnutými železnými ostruhami. Tuto nesourodou veteš měl po nebožtíku otci, který zemřel před několika léty, a on teď nosil ty šaty, které už při skonu prvního majitele byly zralé pro vetešníka. Vyšňořen v tomto odění, které snad bylo velmi moderní na začátku panování starého krále, vypadal mladý baron směšně i dojmavě zároveň: mohl být považován za svého vlastního předka. Velmi synovsky sice ctil památku svého otce a často mu vyhrkly slzy, když se oblékal do těch svršků, které jako by v záhybech uchovávaly gesta a pohyby nebožtíka starého šlechtice, ale rozhodně to nebylo ze záliby, že se zakukloval do otcovské garderoby. Neměl jiné šaty a byl celý šťastný, když ze dna jednoho tlumoku vydoloval tuto část svého dědictví. Šaty, které nosil v dospívání, mu už byly malé a příliš těsné. Tyto po otci byly aspoň pohodlné. Venkované, kteří je ctili na starém baronovi, neshledávali je směšnými na synovi a zdravili je se stejnou uctivostí. Neviděli díry na kabátcí o nic víc než trhliny na zámeckých zdech. Ať byl Sigognac jakkoli chudý, byl v jejich očích stále pán a úpadek rodiny na ně nepůsobil tak, jako by působil na cizího. A byla to přece dost groteskně melancholická podívaná vidět, jak kolem jede mladý baron ve starých šatech na starém koni, doprovázen starým psem, jako ten jezdec Smrti z rytiny Albrechta Dürera.

Baron odpověděl vlídným pohybem ruky na Petrův uctivý pozdrav a mlčky usedl ke stolku.

Petr sundal kotel s háku a nalil z něho na hliněnou misku s nakrájeným chlebem a postavil ji před barona; byla to obyčejná polévka, jaká se dosud v Gaskoňsku jídá pod jménem zelnice. Po-

tom vyndal ze skříňě kus třaslavého miassonu na ubrousku posypaném prosnou moukou, podložil to prkénkem a přinesl na stůl. To místní jídlo, zelnice omaštěná kouskem špeku, který byl tak nepatrný, že byl asi vzat z pasti na myši, to bylo skromnou krmí baronovou a on jedl s roztržitým vzezřením mezi Mirautem a Belzebubem, kteří oba upadli do extáze a se zdviženými čenichy každý na jedné straně křesla čekali, až se jim dostane nějakého zbytku z hostiny. Baron chvílemi hodil Mirautovi kousek chleba, napřed se jej dotknuv slaninou, aby pes měl aspoň vůni masa, a ten jej nikdy nenechal ani dopadnout na zem. Kůži dostal černý kocour, který projevoval spokojenost temným předením a natahoval jednu tlapku se všemi drápy vytaženými, jako by chtěl svou kořist chránit.

Baron ukončil to hubené hodování a potom jako by upadl do bolestných úvah nebo aspoň do zamyšlenosti, v jejímž předmětu nebylo nic příjemného. Miraut položil pánovi hlavu na koleno a upíral na něho oči, které stářím zastřelo modravým zákalem, ale v nichž jako by byla jiskřička chápání skoro lidského, Belzebub předl tak hlasitě jako prádlena Berta a chvílemi plačtivě zamňoukal, aby na sebe přivolal daleko zabloudilou pozornost baronovu. Petr zůstal stát opodál, nehybný jako ty dlouhé a ztmulé žulové sochy, jež vídáme u vchodů do katedrál, nerušil pána v zadumání a čekal, dostane-li nějaký rozkaz.

Mezitím se setmělo a v kuchyňských koutech se usadily veliké stíny jako netopýři, kteří se zachytávají na okrajích zdí prsty svých blanitých křídel. Zkomírající oheň, který chvílemi oživil závan větru vlétnuvší sem komínem, vrhal prapodivné záblesky na tu skupinu, shromážděnou kolem stolu v jakési truchlé důvěrnosti, z které bylo ještě více cítit melancholickou opuštěnost zámku. Z kdysi mocné a bohaté rodiny zůstal jen osamocený potomek, bloudící jako stín po hrádku, zalidněném stíny předků; z početného služebnictva zbýval jen jediný sluha, a byl to sluha z oddanosti, který už nemohl být nahrazen; ze smečky třiceti honičích psů zbýval jen jediný pes, skoro slepý a zplesnivělý starobou, a jako duch pustého sídla tu sloužil černý kocour.

Baron dal Petrovi znamení, že chce jít do svého pokoje. Petr se sklonil ke krbu, zapálil smolnou borovou louč, jakousi úspor-

nou svíčku, jak ji používají chudí vesničané, a šel před mladým pánem. Miraut a Belzebub se přidali k doprovodu. V čadivém světle pochodně se kymácely fresky na stěnách schodiště a dostaly zdání života zakouřené portréty v jídelně, které jako by černýma ztrnulýma očima pohlížely s bolestným soucitem na svého potomka.

Když došli do fantastické ložnice, kterou jsme popsali, starý sluha zažehl měděnou lampičku, jejíž knot se kroutil v oleji jako tasemnice ve špiritusu v okně u apatykáře, a odešel, odváděje s sebou Mirauta. Belzebub, který sem měl jako všude volný přístup, se usadil na jednom křesle. Baron klesl do druhého, přemoužen samotou, nečinností a nudnou trýzní.

Jestliže pokoj i ve dne vypadal jako pokoj duchů, bylo to ještě daleko horší večer v pochybném světle lampy. Čaloun dostal zsinalé tóny a lovec na pozadí temné zeleně se v tomto osvětlení stal skoro skutečnou bytostí. S tou nalícenou arkebuzou vypadal jako zákeřný vrah, který číhá na svou oběť, a jeho rudé rty ještě podivněji vynikaly v tom bledém obličejí. Vypadalo to jako ústa upíra, zbarvená krví.

V tom vlhkém ovzduší lampa prskala a blikala, vítr jako vzdechy ve varhanách táhl chodbami. Z prázdných pokojů se ozývaly děsivé a zvláštní zvuky.

Bylo špatné počasí a velké dešťové kapky hnané prudkým větrem cvrnkaly do tabulek, třesoucích se v olověných rámečcích. Chvillemi se zdálo, že okno povolí a otevře se, jako by je zvenčí tlačil silou. To bouře se opírala kolenem do té křehké překážky. Chvillemi se připojilo o notu víc do té harmonie a některá ze sov, ukřívajících se v podstřeší, vydala zanaříkání, že se to podobalo výkřiku rdoušeného dítěte, nebo s velkým šumotem křídel naražila na okno.

Zámecký pán smutného dvorce byl zvyklý těmto ponurým symfoniím a nijak si toho nevšímal. Jenom Belzebub v přirozeném nepokoji zvířat jeho rodu při každém novém hluku pohnul kořeny ustřížených uší a upřeně se díval do tmavých koutů, jako by tam svými světloplachými zřítelnicemi zahlédl něco lidskému oku neviditelného. Jiného, kdo by nebyl baronovy povahy, by ten vizionářský kocour s dábelským jménem i podobou vyděsil,

neboť vypadal, jako by leccos věděl ze svých nočních pochůzek podkrovím a neobývanými pokoji v zámku. Nejednou se jistě kdesi na chodbě setkal s něčím, při čem by člověku zbělely vlasy.

Sigognac vzal se stolu svazeček, na jehož ztmavlé vazbě byl vtlačen erb jeho rodiny, a prstem ledabyle v něm obracel listy, myšlenkami byl jinde a nevalně ho zajímaly drobné ódy a milostné sonety Ronsardovy, třebaže měly krásné rýmy a učenou důmyslnost podle Řeků. Brzy knížku odložil a začal pomalu rozpínat kabátec jako člověk, kterému není do spaní, ale jde si lehnout z omrzlosti, protože neví, co by dělal, a chce se pokusit utopit nudu ve spánku. V přesýpacích hodinách tak smutně dopadají zrnka písku v takové černé a deštivé noci na zpustlém zámku, obklopeném mořem vřesovišť a bez jediné živé duše na deset mil kolkolem.

Mladý baron, jediný žijící potomek rodu Sigognaců, měl vskutku dostatek důvodů k zasmušilosti. Jeho předkové se všelijak přivedli na mizinu, ať už hrou, ať už ve válce, nebo marnivou žádostí zaskví se, takže rodinný majetek z generace na generaci se ztenčoval.

Kus po kuse zmizela panství, poplužní dvory, statky a pozemky, které patřily k zámku; po neslýchaných pokusech o zlepšení stavu rodinného majetku, po bezvýsledném úsilí, protože pozdě je ucpávat díry, kudy se hrne voda, když loď se už potápí, zanechal předešlý Sigognac synovi pouze tento rozpukaný hrádek a pár jiter neplodné půdy kolem; zbytek musil pustit věřitelům a židům.

Chudoba tedy hýčkala chlapce na svých hubených rukou a kojila ho vyschlým prsem. V časném dětství ztratil matku, zemřela smutkem na tom zpustlém hrádku a majíc před očima bídu, která později dolehne na syna a zavře mu cestu k budoucnosti. Nepoznal milé pohlazení a něžnou péči, jakou bývá dítě obklopeno i v rodinách ještě méně šťastných. Starostlivost otce, kterého přece želel, se projevovala jen nějakým tím kopancem nebo rozkazem, aby mu našlehali. V té chvíli se trápil nudou do té míry, že by rád přijal nějaké takové otcovské napomenutí, i když při vzpomínce mu vhrkly slzy do očí. Kopanec od otce synovi, to je stále ještě lidský vztah a v posledních čtyřech letech, co starý baron

spal pod kamenem v rodinné hrobce Sigognaců, mladý baron žil v hlubokém osamocení. Jeho hrdosti se přičilo, aby se ukázal mezi okolní šlechtou o slavnostech nebo na lovu, když nemohl být vybaven, jak se sluší na jeho rod.

A co by se také řeklo, kdyby se baron de Sigognac ukázal vyšňořen jako žebrák z Hostières nebo jako česač ovoce z Perche? Toto pomyšlení mu zabránilo, aby šel nabídnout své služby někomu velmoži. A tak si mnozí mysli, že Sigognacové vymřeli, a zapomenutí, které roste nad mrtvými ještě rychleji než tráva, vymazalo tuto kdysi významnou a bohatou rodinu a věru málo osob vědělo, že je ještě na živu ratolest toho zapadlého rodu.

Nějakou chvíli už byl Belzebub neklidný, zvedal hlavu, jako by cítil něco znepokojivého; předními tlapkami se opřel o rám okna, škrábal drápky do tabulek, jako by chtěl udělat díru do té chmurné noční tmy, roztínané rychlými šikmými čarami deště; svrašťoval čenich a vrtěl se.

Tu kočičí pantomimu náhle potvrdil v tom tichu dlouhý štěkot Mirautův; v blízkosti zámku, obvykle tak klidného, se rozhodně dělo něco nezvyklého.

Miraut vytrvale štěkal ze všech sil, jak to jen připouštěl jeho zastaralý chrapot. Baron, aby byl pro všechny případy připraven, zapnul zase kabátec, který chtěl svléci, a vstal.

„Co to má Miraut, že štěká jako pes Sedmispáčů na slámě v boudě, sotva slunce zapadlo? Proč dělá takový rámus? Chodí snad kolem zdi vlk?“ ptal se mladý muž, vzal se stěny meč s těžkým košem a připnul si jej, zapínaje opasek na poslední díрку, protože řemen, měřený na postavu starého barona, by byl syn mohl kolem sebe ovinout dvakrát.

V přesných přestávkách zazněly tři dost důrazné údery do zámeckých vrat, až v prázdných pokojích zasténala ozvěna.

Kdo jen to mohl rušit samotu zámku a noční ticho? Jaký nemoudrý pocestný bušil do té brány, která se pro hosta už tak dávno neotevřela, nikoli z nedostatku zdvořilosti se strany pána, nýbrž proto, že tu hostů nebylo?

Kdo se to dožadoval přijetí v této hospodě hladu, v tomto lenním panství Postu, v tomto paláci bídy a utáženého opasku?

VŮZ THESPIDŮV

Sigognac sešel dolů po schodišti, chráně rukou lampu, aby ji průvan nezhasil. Svit plamínku pronikal jeho hubenými klouby a růžově jimi prosvítal, takže ačkoli byla noc, a místo aby šlo před ním slunce, šla za ním černá kočka, zasloužil si přívlastek, jež dobrý Homér dal prstům Aurořiným.

Odsunul závoru v bráně, pootevřel veřej, s kterou se dalo hnout, a pozvedl lampu k nosu osoby, jež stála před ním. V těch paprscích se na temném pozadí ukázala dost groteskní podoba: ve světle a v dešti se leskla lebka barvy žluklého másla. Šedé vlasy byly hladce přilepeny na spáncích, nos, kardinálsky rudý následky vinobraní a pěkně trudovitý, trčel jako bambule mezi dvěma očkami, jež se dívala jedno do nebe, druhé ke všem čertům pod hustým a náramně černým obočím, splasklé tváře byly vínově zarudlé a mramorované červenými žilkami, k tomu pyskatá ústa pijáka a satyra a brada s bradavicemi, na nichž sedělo pár nerudných a vzdorných vousů jako žíně na kartáči, a to dohromady dávalo podobu, která se výborně hodila, aby byla vytesána jako šklebící se příšera pod zábradlím Nového mostu. Jakési humorné dobráctví vylepšovalo to, co v těchto rysech bylo na první pohled málo vábné. Svráštělé vějířky vrásek u očí a koutky úst protažené k uším prokazovaly ostatně, že je tu dobrá vůle mile se usmívat. Ta hlava paňáci, servírovaná tu na bílém okruží podezřelé čistoty, trčela na těle, jež vězelo v černém kabátě a hluboce se uklánělo v projevu přehnané zdvořilosti.

Po té pokloně burleskní postava předešla otázku, kterou baron měl už na rtech, a ujala se slova lehce emfatickým a deklamačním tónem:

„Račte mi prominout, šlechtný kasteláne, že jsem neposlal na-

před páže nebo trpaslíka se zvonečky a klepu sám na bránu vaší tvrze, a to ještě v tak pozdní hodinu. Nezbytnost se neohlíží na předpisy a dovede i nejslušnější lidi přinutit k barbarskému chování.“

„Co chcete?“ přerušil ho dost suše baron, popuzený tlacháním toho starého tlučhuby.

„Přístřeší pro mne a mé druhy, prince a princezny, Leandry a Isabelly, doktory a kapitány, kteří cestují od vesnice k městu na voze Thespidově, kterýžto vůz, po starobylém způsobu tažený voly, uvízl v blátě pár kroků od vašeho zámku.“

„Rozumím-li dobře tomu, co říkáte, jste venkovští herci na cestách a zbloudili jste.“

„Není ani možno lépe objasnit má slova,“ odpověděl herec, „a mluvíte, jako když tiskne. Mohu doufat, že Vaše Milost vyslyší mou prosbu?“

„Ačkoli můj příbytek je v dost špatném stavu a nemám valně, co bych vám nabídl, budete na tom přece o něco lépe než v dešti pod širým nebem.“

Pedant, neboť to se ukázalo jako jeho úloha v tlupě, uklonil se na znamení souhlasu.

Petra za té rozmluvy probudil Mirautův štěkot, vstal tedy a přišel za pánem k bráně. Dostal vysvětlení oč jde, rozsvítil lucernu a všichni tři se vydali k vozu, zapadlému v blátě.

Leandr a Matamore se opírali o kola a král pobízel voly svou tragickou dýkou. Ženy, zahalené v pláštích, si zoufaly, naříkaly a strašily se drobnými výkřiky. Ale s tou nečekanou posilou a především díky Petrově zkušenosti byl těžký povoz brzy uvolněn a veden po pevnější půdě dojel k zámku, projel pod lomenou klenbou a zastavil na dvoře.

Voly vypřáhli a postavili je do stáje vedle bílého koníka; herečky seskočily s vozu, natřásající pomačkané sukně, a vedeny Sigognacem vstoupily do jídelny, jež byla nejobyvatelnější místností v domě. Petr někde vzadu v dřevníku našel otýpku a trochu chrastí a hodil je do krbu, kde ihned vesele vzplály. Bylo sice teprve začátkem podzimu, ale trochu ohně se hodilo, aby uschly zmoklé šaty těch dam; ostatně noc byla chladná a vítr fičel roze-stouplým táflováním té neobývané místnosti.

Herci při svém potulném životě byli zvyklí na všelijaké noclehy, ale přece s úžasem pohlíželi na tento divný příbytek, který vypadal, jako by jej lidé už dávno přenechali duchům, a kde mimoděk se probouzely myšlenky na tragické příběhy; avšak jako dobře vychované osoby nedali najevo strach ani překvapení.

„Mohu vám poskytnout jenom příbor,“ řekl mladý baron, „v mé špižárně není ani tolik, aby se navečeřela myš. Žiju v tom domě sám, nikoho tu nikdy nepřijímám, a nepotřebuji vám nic říkat, vidíte sami, že blahobyt zde nesídlí.“

„Na tom nesejde,“ odpověděl Pedant; „na jevišti nám nosí kuřata z tvrdého papíru a dřevěné láhve, ale v obyčejném životě máme v zásobě raději věci podstatnější. Hoblované maso a pomyslné nápoje by špatně posloužily našim žaludkům a já jako proviantní u naší tlupy mám vždycky v záloze nějakou bayonskou šunku, trochu té paštiky ze zvěřiny, telecí ledvinu a tučnou lahvičku vína z Cahors a Bordeaux.“

„Správně mluvíš, Pedante,“ pochválil Leandr, „dojdi pro nějaké zásoby, a dovolí-li tento pán a ráčí-li povečeřet s námi, prostře zde stůl k hostině. Nádobí je v těch sklenicích dost a dámy nám poslouží.“

Baron, tou příhodou zcela zmatený, pokynul na souhlas, Petr utřel stůl a pokryl jej starým odřeným ubrusem a Isabella a donna Serafina, které zatím seděly u krbu, vstaly a kladly talíře.

Pedant se hned vrátil s košíkem v každé ruce a vítězoslavně postavil uprostřed stolu paštikovou pevnost, jež ve svých plavých a zlatavých hradbách skrývala posádku drozdů a koroptviček. Obklopil tuto labužnickou pevnost předsunutými baštami šesti lahví, jichž bylo nutno dobýt, než se zaútočí na tvrz. Uzený volský jazyk a řádný kus šunky souměrnost doplnily.

Belzebub se usadil nahoře na kredenci, sledoval zvědavým okem ty neobvyklé přípravy a snažil se aspoň čichem zmocnit se všech těch výtečných věcí, jež zde byly v hojnosti vystaveny. Jeho čenich barvy lanýže hluboce vdechoval voňavé výpary; zelené oči se mu leskly a jásaly, slina laskomin už mu stříbřila bradu; byl by se rád připlížil ke stolu a vzal si svůj podíl na těch gargantuovských hodech, které se tak nepodobaly poustevnické

střídmosti toho domu, ale všechny ty nové obličejy v něm vyvolávaly strach a tak se v něm prala zbabělost s labužnickým záluškem.

Matamorovi se světlo lampy nezdálo dost zářivé a došel tedy k vozu pro dva dřevěné svícny, ovinuté zlaceným papírem, každý s několika svíčkami, kterážto posila vydala dost znamenité osvětlení. Tyto svícny, tvarem připomínající sedmiramenný svícen z Písma, obvykle bývaly stavěny na oltář při svatbě nebo při rozuzlení osudových her nebo na slavnostní tabuli, v Mairětově *Marianně* a v Tristanově *Herodiadě*.

V jejich jasu a v záři planoucího roští ten mrtvý pokoj opět oživil. Mírná červeň zbarvila bledé tváře portrétů, a jestliže ctnostné urozené vdovičky, zapadlé v nabíraných límcích a ztrnule sedící na svých honzících, shlížely dotčeně na mladé komediantky, čtveračící v tom vážném sídle, válečníci a maltézští rytíři zato jako by se na ně usmívali z hloubi rámů a jako by byli šťastni, že jsou přítomni takové hostině, až na dva nebo tři šedivé vousáče, kteří se zatvrzele mračili pod zežloutlým lakem a zachovávali si přese vše to zarputilé vzezření, jež jim dal malíř.

Teplejší a živější ovzduší zavanulo v tom rozsáhlém sále, kde obvykle bylo cítit jen zatuchlou vlhkost jako v hrobce. Zpuchřelost nábytku a čalounů nebyla tak zřetelná a bledá příšera bídy jako by na tu chvíli zámek opustila.

Sigognacovi toto překvapení zpočátku bylo nepříjemné, ale teď se poddával pocitu nepoznaného blaha. Isabella, donna Serafina a dokonce i subreta vyvolávaly v jeho představivosti mírný zmátek a připadaly mu spíše jako bohyně sestoupivší na zem než jako obyčejné smrtelnice. Byly to ostatně velmi hezké ženy a mohly pomást nejen takové nováčky, jako byl náš mladý baron. Všechno to naň působilo jako sen a bál se, že se každou chvíli probudí.

Baron podal rámě donně Serafině a posadil ji po své pravici. Isabella usedla vlevo, subreta naproti, dueña se usadila vedle Pedanta, Leandr a Matamore si sedli, kde chtěli. Mladý zámecký pán si tedy mohl docela pohodlně prohlédnout tváře hostů v živém a výrazném osvětlení. Jeho zkoumání se obrátilo nejprve k ženám a nebude s místa, když také my zde lehce načrtneme je-

jich obrázek, zatímco Pedant provádí průlom do hradeb paštíky.

Serafina byla mladá žena mezi čtyřiaadvaceti, pětadvaceti léty a zvyk hrát velké kokety jí dal světácké vzezření a chování dvorní dámy. Oválný, poněkud protáhlý obličej, lehce orlí nos, šedé vypouklé oči, rudá ústa s dolním rtem rozpůleným mělkou rýhou, takže se podobal třešničce, jako to měla Anna Rakouská, to dohromady tvořilo příjemný a ušlechtilý vzhled, jemuž slušely i ty dvě kaskády kaštanových vlasů, jež jí ve vlnách splývaly podél tváří, na nichž vzrušení a teplo vyloudily pěknou růžovou barvu. Dvě dlouhé kadeře, kterým se tenkrát říkalo knírky, každá třikrát ovinutá černou stužkou, se rozmarně vyvinuly z vln a zdůrazňovaly jejich nadýchaný půvab jako rázné tahy štětcem, jimiž malíř dává obrazu konečnou podobu. Serafině na hlavě rytířsky seděl plstěný klobouk s kulatou střechou a s péry, jež se kadeřila jako pěna a z nichž nejdelší jí splývalo jako chochol vzhledu na ramena; měla pánský přehrnutý límec, vroubený alençonskými krajkami a s černou mašličkou, který mile působil na zelených velurových šatech s prolamovanými rukávy, podkasanými stužkami a prošíváním; z výstřihu kypělo bílé prádlo a bílá hedvábná šerpa přes prsa dávala tomu úboru galantní a výbojně odhodlaný ráz.

Serafina takto vyšňořena vypadala jako Penthesilea nebo Marfisa, převelmi náchylná k dobrodružstvím nebo ke komediím s kápí a mečem. Všechno to bezpochyby nebylo už právě nejnovější, samet na sukni byl už místy oblýskán, friské plátno bylo už trochu zvětšelé a na denním světle by se ukázalo, že krajky jsou zežloutlé; vyšívání na šerpě hrálo při pohledu zblízka do červena, prozrazujíc laciné pozlátko; s některých pentliček se utrhly sponky, nitky v prošívání rukávů se místy vytahovaly; také péra na klobouku byla schlíplá a vlasy uvolněné, ba tu a tam v jejich bohatství chudičce působil i kousek slámy, který se tam zachytil ve voze.

Tyto drobné úhony na zevnějšku Serafině nijak nevadily a nosila se jako královna bez království. Šaty měla sešlé, ale postavu a tvář svěží a ostatně mladému baronu Sigognacovi se i tento ústroj zdál nadmíru oslnivý, vždyť on byl pramálo zvyklý na takovou nádheru a vídal jen vesničanky v hrubé sukni a s vlňákem

přes hlavu. Byl ostatně příliš zaujat očima té krásky, aby si všiml škod na jejím úboru.

Isabella byla mladší než donna Serafina, jak to vyžadovaly její úlohy naivky; nehnala také tak daleko smělost v odívání a zůstala při elegantní měšťanské prostotě, jak se sluší na dceru Kсандrovu. Měla drobný obličejíček, skoro ještě dětský, krásné, hedvábné kaštanové vlasy, oko zacloněné dlouhými řasami, malá ústa do srdíčka a vzhled panenské skromnosti, spíš přirozený než hraný. Šedý taftový živůtek, ozdobený černým sametem a gagátovými korálky vybíhal do špičky na sukni téže barvy; nabíraný límec, lehce škrobený, objímal vzadu její pěknou šíji, na níž se lehounké chmýří kroutilo v prsténky. Hrdlo objímala šňůra nepravých perel; Isabella nebyla na první pohled tak vábná jako Serafina, ale kdo si jí povšiml, ponechal zato oči na ní déle. Neoslňovala, ale okouzlovala, což má také své přednosti.

Subreta si plně zaslouhovala přívlastku *morena*, jež dávají brunetám Španělé. Pleť měla zbarvenou zlatistě hnědavými tóny jako cikánka. Husté a vlnité vlasy měla černé jako peklo a hnědožluté zorničky jí svítily čertovinou. V ústech, velkých a jasně červených, jí svítily bílými záblesky zuby jako mladému vlkovi. A byla hubená a jako strávená žhavostí a duchaplností, ale byla to mladistvá a zdravá hubenost, jež rozhodně špatný dojem nedělá. Docela určitě dovedla přijmout milostné psaníčko ve skutečnosti jako na jevišti. Dáma, jež používala služeb této Dariolety, musila si být velmi jista svými půvaby. Nejedno písemné vyznání lásky, jež mělo projít jejím rukama, nedošlo na svou adresu a leckterý milovník se zapomněl a opozdil u ní v předpokojí. Přítelkyně říkají o takových ženách, že jsou ošklivé, ale pro muže jsou neodolatelné, jako by byly uhněteny ze soli, papriky a španělských mušek; to jim ovšem nijak nebrání, aby dovedly být chladné jako lichváři, když jde o jejich prospěch. Výstřední kostým, modrý a žlutý s čepečkem z nepravé krajkoviny, byl jejím úborem.

Dáma Leonarda, šlechtná matka tlupy, byla celá v černém jako španělská dueña. Etaminový čepec dělal rámeček jejímu tučnému obličejí s několika bradami, bledému a jako zpuchřelému čtyřicetiletým používáním líčidla. Odstíny zežloutlé slonoviny a starého vosku sinavě hyzdily její nezdravou tělnatost, jež na ni

přišla spíš léty než blahobytem. Oči, na něž klesala zvadlá víčka, měly lstivý výraz a byly jako dvě černé skvrny v tom bledě mdlém obličejí. U koutků úst jí začínal tmavět stín vousků, ačkoliv je pečlivě vytrhávala pinzetou. Ženství už skoro zmizelo z té tváře, v jejíchž vráskách, kdyby o to šlo, by bylo možno vyčíst dost historek. Dáma Leonarda byla herečkou od dětství a poznala mnoho za své kariéry, během níž postupně hrála všechny úlohy, až nakonec tu roli dueni, s kterou se ženská koketnost těžko smiřuje, protože nikdy není dost přesvědčena o zrušení, které natropil čas. Leonarda měla talent, a jak byla stará, uměla získat si potlesk i vedle těch mladých a pěkných, jež leckdy byly velmi překvapeny, že pochvalná volání sklízí právě ta čarodějnice.

Tak to byl ženský personál. Hlavní role komedie v něm byly zastoupeny, a když někdy osoba chyběla, sebrali prostě cestou potulného komedianta nebo i ochotníka, který byl celý šťastný že si může zahrát třeba jen v malé úloze a tak se přiblížit k Angelikám a k Isabellám. V mužském personálu byl popsán už Pedant, k němuž se nemusíme vracet, Leandr, Scapin, tragický Tyrán a Tranchemontaine.

Leandra, jež jeho stav zavazoval, aby vždy dokázal i ty nejhyrkánštější tygřice zkrotit na sladké ovečky, aby dokázal oklamat Truffaldiny, odstranit Ergasty a každou hrou projít vždy pyšný a v triumfu, toho hrál třicetiletý mladík, jež přehnaná péče o vlastní osobu dělala o hodně mladším. Není to věru maličkost, představovat pro dámy v hledišti milence, tu tajemnou a dokonalou bytost, kterou si každá formuje podle svých přání k podobě Amadise nebo Seladona z románu *Astrée*. Messer Leandro si tedy natíral tlamu vorvaninou a každého večera se pudroval talkem; pinzetou si vytrhával nenáležité chlupy z obočí, až bylo jako čára čínskou tuší a ke konci jako švihnutí myším ocáskem. Zuby, vydrhnuté zvláštní pastou do běla, blýskaly se mu jako orientální perly v růžových dásních, jež vyhrnoval za každé příležitosti, ne dbaje řeckého přísloví, že nic hloupějšího není než hloupý smích. Jeho kamarádi tvrdili, že i venku používá prostředků, aby si oživil oko. Měl černé, pečlivě naondulované vlasy, jež se mu v lesklých prstencích vinuly podél lící, teď po dešti poněkud splihle, pročež on se je pokoušel opravit prstem, ostatně také aby

ukázal bělostnou ruku, na níž se třpytil solitér, opravdu příliš veliký, aby mohl být pravý. Přeložený límec nechával volný oblý a bílý krk, vyholený tak, že na něm nebylo ani stopy po chmýří! Poměrně čisté prádlo kypělo mezi jeho kabátkem a kalhotami do varhánek a s mnoha stužkami, jejichž opatrování mu dalo dost starostí. I když se díval jen na stěnu, vypadal, jako by zmíral láskou, ani o vodu neuměl požádat jinak než jako ve slastné mdlobě. Větu jak větu dělil a končil vzdechnutím, a i když mluvil o věcech naprosto lhostejných, obracel oči a mžikal, kroutil se a tvářil, že to bylo směšné k prasknutí, ale ženám se to zdálo okouzlující.

Scapin měl hlavu jako liška, protáhlou, špičatou, prohnanou; obočí se mu zvedalo do čela jako stříšky nad ostržímá očima stále v pohybu, jejichž žluté zorničky jezdily sem tam jako zlaté penízky na rtuti; muří nožky zlovlných vrásek svíraly a rozvíraly své vějířky v koutcích očí u víček, plných lží, lstivosti a nepěkného šibalství; ustavičně pohyboval úzkými a pružnými rty a v dvojsmyslném úsměvu odhaloval ostré, jako dravčí špičáky; a když sňal červeně a bíle pruhovanou čapku, nakrátko a do ježka přistřižené vlasy ukazovaly obrysy prapodivně hrbolaté lebky. Ty vlasy byly ryšavě plavé a jako plst, jako vlčí srst, a doplňovaly jeho podobu zlého zvířete, jež byla v celé jeho tvářnosti. Člověk byl v pokušení podívat se tomu darebovi na ruce, nemá-li na nich mozoly od vesel, protože vskutku vypadal, jako by po několik sezón psal své paměti na oceánu tím perem, dlouhým patnáct stop. Jeho falešný hlas, vysoký a hned zase hluboký, neustále měnil tón a chvílemi podivně vyštěkl, a aniž jste měli chuť, musili jste se smát; dělal nečekané pohyby, jako by v něm vždy povolilo skryté pero, a byly to pohyby nelogické a zneklidňující, jako by měly spíše vyrušit druhou osobu než vyjádřit myšlenku nebo cit. Byla to pantomima lišáka, který se všelijak kroucí a stokrát obíhá kolem stromu, na němž sedí krocan a jako uhranut ho sleduje tak dlouho, až omráčen spadne.

Měl na sobě dlouhý šedý kabát a bylo vidět, že pod ním má pruhovaný oděv, buď že neměl čas převléci se po posledním představení, nebo že v jeho garderobě nebyl ani občanský, ani divadelní oblek v úplnosti.

Pokud jde o Tyrana, to byl prostě dobrák, kterého příroda, nejspíš ze žertu, vybavila všemi vnějšími znaky divokosti. Ještě nikdy tak dobromyslná duše nevězela v tak zarputilé tělesné schráně. Obočí, srostlé u kořene nosu, měl černé jako uhl, jako krtčí kůže a široké na dva prsty; vlasy měl vlnité a husté vousy mu rostly až k očím, nechával je tak, aby se nemusil obtěžovat přilepováním falešných, když hrál Herodesa nebo Polyfonta; a pleť měl zhnědlou jako kordovánská kůže – dohromady urputnou a hroznou podobu, jakou malíři dávají katům a jejich pomocníkům, když malují stahování kůže se svatého Bartoloměje nebo stětí svatého Jana Křtitele. Hlas, při jehož býčím řvaní se třásla okna a drnčely sklenice na stole, rozhodně nezmirňoval tu hrůzu hrozného vzhledu hrdlořeza; a tomu ještě pomáhal černý sametový kabátec zastaralého střihu; však také míval hrůzostrašné úspěchy, když spustil naplno a řval Garnierovy nebo Scudéryho verše. Byl také pořádně při těle a mohl klidně vyplnit celý trůn.

Fanfarón byl bledý, vyzáblý, černý a vyschlý jako oběšenec v létě. Kostí potažené kůží jako pergamenem, velký nos, zahnutý jako zobák dravého ptáka, hřbet nosu jako vyleštěná kost, obličej protáhlý jako tkalcovský člunek a ještě nastavený špičatou bradkou. Bylo to jako dva profily slepené dohromady a těžko se to dalo považovat za obličej. Oči, aby se tam vešly, musily se po čínsku protáhnout ke spánkům. Zpola vyholené obočí se kroutilo jako černá čárka nad neklidným okem a ukrutně dlouhé kníry, napomádované a na konci slepené ve špičku voskem, trčely v poloobloucích k nebesům jako vražedné dýky. Uši mu odstávaly jako ucha u hrnce a bývaly často terčem žertů i šnupek. Všechny ty výstřední rysy vypadaly spíš jako karikatura než něco přirozeného, jako by je poblázněná fantazie vyřezala na krku starého strunného nástroje a okopírovala podle těch pantagruelských příšer a chimér, které se večer sletují kolem luceren před cukrářstvím. Grimasy jeho chvastounských rolí přešly mu tak do krve, že i když vyšel z kulis, chodil stejně přelomený jako kompas, s hlavou vyvrácenou dozadu, jednu ruku v bok, druhou na koši meče. Žlutý, přilehlý kabátec, vpředu vydutý jako kyrys, zeleně prošívaný, po španělsku prolamovaný, aby bylo vidět podšívku, nabíraný límec, naškrobený a ještě vy-

ztužený papírem a dráty, široký jako kulatý stůl, kde by mohlo dvanáct pairů klidně obědvat, kalhoty se šňůrkami a stažené stuhami, vysoké boty z bílé ruské kůže, v nichž mu kohoutí nohy klinkaly jako flétny v šumařově pouzdru; ohromnánský rapír, s nímž chodil všude a jehož železný, prolamovaný koš vážil dobře padesát liber; to byla výstroj toho panáka a on, aby to bylo ještě udatnější, přehodil si přes tu výstroj plášť, jehož podolek meč nadzvedával. Povězme ještě, abychom nic nevynechali, že jeho šedý širák, kuželovitý jako procezovací pytlík, byl vyzdoben dvěma kohoutími péry, rozeklanými jako rohatý chochol.

Spisovatelské umění má tu nevýhodu proti umění malířskému, že své předměty může zobrazit jen postupně. Malíř by prostě ty postavy, jež jsme tu popisovali, posadil ke stolu, a stačil by jeden pohled a bylo by vidět stíny a světla, postoje a barvy i celou spoustu podrobností, jež v tomto popisu chybí, a je už stejně moc dlouhý, třebaže jsme se snažili být co nejstručnější; ale bylo třeba vás řádně seznámit s tou hereckou tlupou, jež tak znenadání vpadla do samoty Sigognacova sídla.

Jedlo se zpočátku mlčky; velký hlad bývá němý jako velká vášeň! Ale když se jeho první zuření utišilo, jazyky se rozvázaly. Mladý baron, který se snad nenasytil od toho dne, kdy ho vzali od prsu, byl by sice ze všeho na světě nejvíc chtěl vypadat před Isabellou a Serafinou milovnický a romantický, ale jedl nebo spíše hltal tak horlivě, že nebylo možno ho podezřívát, že by už byl večeřel. Pedanta bavila ta mladická chuť k jídlu a tak nakládal urozenému panu Sigognacovi na talíř koroptví křidélka a řádné řezy šunky, jež ihned mizely jako sněhové vločky na horké lopatě. Belzebub, přemožen laskominami, odhodlal se nakonec přes všechn děsný strach opustit svou nedostupnou pozici na výšinách příborníku, uvážil vítězoslavně, že těžko ho vytahat za uši, když je nemá, a že těžko mu provést ten hrubý žert a přivázat mu dozadu kastrol, když nepřítomnost ocasu nedává možnost takové potěchy, jež ostatně by se hodila spíše pro uličníky než pro takové lidi z dobré společnosti, jak vypadali hosté shromáždění za stolem, zatíženým jídlý tak nezvykle šťavnatými a voňavými. Připlížil se tedy, kde byl stín, a tak se ploužil břichem po zemi, že měl klouby pacek jako lokty až nad hřbetem, plížil se ja-

ko černý panter za gazelou, aniž ho kdo upozoroval. Když se dostal až k židli barona de Sigognaca, vztyčil se, a aby přivolał pánovu pozornost, hrál mu na koleni svými deseti drápky árii jako na kytaře; Sigognac měl pochopení pro toho chudáka kamaráda, který v jeho službách zakusil dlouhá hladovění, a přijal ho do spolku ve svém blahobytném a nečekaném štěstí, podáváje mu pod stolem kosti a zbytky, jež byly přijímány se zuřivou vděčností. Také Mirautovi se podařilo dostat se do hodovní síně Petrovi za patami a tak i jemu se dostalo řádného sousta.

A život jako by se navrátil do toho mrtvého příbytku. Komediantky, sotva usrkly na dva prsty vína z pohárů, rozštěbetaly se jako papouščice na hřadách a jedna druhé si vzájemně lichotily o svých úspěších. Pedant a Tyrán se dostali do sporu, zda je výtečnější báseň komická nebo báseň tragická; jeden stál na tom, že je těžší rozumné lidi rozesmát než je postrašit povídkami kojné, na nichž není nic než jejich starobylost; druhý odpovídal, že oplzlé frašky a šaškárny výrobců komedií rozhodně autorům na cti nepřidávají. Leandr vytáhl z kapsy zrcátko a prohlížel se v něm s takovým zalíbením jako nebožtík Narcis ve studánce. Proti všemu obyčeji Leandr nebyl zamilován do Isabelly; jeho tužby se nesly výše. Doufal, že svými půvaby a šlechtickými způsoby padne do oka nějaké chytlavé vdovičky, že její kočár se spřežením čtyř koní přijede pro něho před divadlo a zaveze jej do zámku, kde ho bude očekávat ztělesněná krása v nadmíru galantních nedbalkách a s výtečnými dary pro něho. Došlo už někdy k uskutečnění této jeho vize? Leandr tvrdil, že ano... Scapin to popíral a bývalo to mezi nimi předmětem nekonečných hádek. Ten prokletý lokaj, zlomyslný jako opice, se poškleboval, že chudák Leandr nadarmo kroutí očima a vrhá vražedné pohledy do lóží, že marně při úsměvu cení svých dvaatřicet zubů, marně že napíná lýtka a celou postavu, marně přejíždí hřebínkem vlasy své paruky a převléká prádlo před každým představením, i kdyby měl zůstat bez snídaně, aby měl na prادلenu, ale že se mu dosud nepodařilo, aby probudil i ten nejmenší záľusk ani v té poslední baronce, pětáctýřicetileté, poďobané a s knírem vlevo i vpravo.

Když Scapin viděl, že Leandr je zaujat pozorováním sebe sama, uvedl obratně řeč zase na tuto strunu, a zuřivý krasavec nabídl, že

přinese ze svých zavazadel plný kufr milostných psaníček, navoňených pižmem a benzoem, která dostal od mnoha urozených dam, hraběnek, markýz a baronek, čímž si ten pošetilec nijak neposloužil, neboť takové věci vytahují na světlo jen šaškové a dryáčníci, jakých bylo dost za uvolněných mravů té doby. Serafina řekla, že kdyby byla jednou z těch dam, dala by Leandra spráskat řemenem; a Isabella žertem přísahala, že si jej na konci hry za manžela nevezme, nebude-li skromnější.

Sigognac měl hrdlo sevřené studem a nevypravil ze sebe víc než nějakou zmatenou větu, ale velice obdivoval Isabellu a jeho oči mluvily za ústa. Dívka viděla, jaký dojem dělá na barona a odpověděla mu několika unylými pohledy, k velké nelibosti Fanfaróna, který tuto krásku tajně miloval, v důsledku své groteskní úlohy ovšem beznadějně. Obratnější a smělejší muž než Sigognac by si byl troufal více, ale chudák náš baron se na svém zchátralém hrádku nikterak nemohl naučit dvorským způsobům, a třebaže mu nechybělo ducha ani vzdělání, vypadal v té chvíli dost hloupě.

Deset lahví bylo zbožně vyprázdněno a Pedant obrátil poslední na nehet, aby ukázal, že tam není ani kapka. Matamore pochopil ten pokyn a došel k vozu pro další láhve. Baron, třebaže už byl trochu opilý, nemohl si odepřít, aby na zdraví princezen nevypil do dna vrchovatý pohár, a to ho dorazilo.

Pedant a Tyran pili jako zasloužilí pijáci, kteří sice nebývají nikdy docela střízliví, ale nejsou také nikdy docela opilí; Fanfarón byl po španělském způsobu střídmy a byl by mohl žít jako ti hidalgové, kteří obědvají tři uleželé olivy a večerí árii na mandolíně. Tato zdrženlivost měla důvod: bál se, že kdyby se víc najedl a napil, přišel by o svou fenomenální hubenost, která byla jeho nejlepším komickým prostředkem. Kdyby přibral na váze, ubylo by mu na schopnostech, a udržoval se tedy jen tak, že ustavičně zmíral hladem a často zkoušel svůj opasek, aby si ověřil, zda náhodou od včerejška neztloustl. Tento dobrovolný Tantal, komediant abstinent, mučedník hubnutí a sebetrýznitel dotýkal se jídel jen na ochutnání, a kdyby byl ty posty obětoval ve zbožném úmyslu, byl by jistě v ráji jako Antonín a Makarios. Zato dueña se cpala pevnou i tekutou stravou ukrutně; převisající lícní tor-

by i stuchy se jí třásly při pohybech stále ještě dobře vybavené spodní čelisti. Serafina a Isabella, nemajíce po ruce vějíř, zívaly o přítrž za průsvitnou hradbou svých krásných prstíků. Sigognac, třebaže už měl hlavu zastřenou vinnými výpary, přece si toho všiml a řekl:

„Slechny, vidím, že ze zdvořilosti se přemáháte, ale že byste k smrti rády už spaly. Chtěl bych opravdu, abych každé z vás mohl poskytnout vším vybavený pokojík, ale můj ubohý hrádek chátrá jako můj rod, jehož jsem posledním potomkem. Přenechám vám svůj pokoj, jediný snad, do něhož neprší; zařídíte se tam obě i s paní. Postel je široká a jednu noc to vydržíte. Pánové zůstanou zde, uloží se v křeslech a na lavicích... a nelekejte se, pohne-li se čaloun nebo zaskučí-li vítr v krbu, ani zapiští-li myš; místnost vypadá dost ponuře, ale mohu vás ujistit, že tam vůbec nestraší.“

„Hrávám roli Bradamanty a nejsem zbabělá. Uklidním naši bázlivou Isabellu“, řekla Serafina se smíchem; „a naše dueňa, ta je tak trochu čarodějnice, a přijde-li ďábel, ona si s ním poradí.“

Sigognac vzal lampu a dovedl dámy do ložnice, která se jim zdála opravdu velmi fantastická, protože ve větrem se zmítajícím světle lampy se na trámech stropu kymácely bizarní stíny a v neosvětlených koutech jako by se krčily nestvůrnosti.

„To by byla znamenitá dekorace pro páte jednání tragédie“, řekla Serafina, rozhlížejíc se kolem, kdežto Isabella se nemohla ubránit zachvění, zpola zimou, zpola strachem, cítíc se obklopena tím ovzduším temnot a chladného vlhka. A všechny tři ženy bez svlékání vklouzly pod příkrývky. Isabella si lehla uprostřed mezi Serafinu a dueňu, kdyby snad se zpod postele vynořila chlupatá pracka nějakého strašidla nebo přízraku, aby napřed sáhla na některou její přítelkyni. Obě ty zkušené brzy usnuly, ale bázlivá dívka dlouho ležela s očima otevřenýma a upřenýma na prkny zatlučené dveře, jako by za nimi tušila celý svět přízraků a nočních hrůz. Avšak ty dveře se neotevřely a žádné strašidlo v rubáši a s chrastícími řetězy tudy nepřišlo, ačkoli z těch prázdných pokojů bylo občas slyšet zvláštní zvuky; nakonec i pod víčka ustrašené Isabelly nasypal spánek svůj zlatý písek a její rovnoměrný dech se připojil k drsnějšímu oddechování družek.

Pedant spal jako dřevo s nosem na stole naproti Tyranovi, který chrápal jako varhanní píšťala. Matamore se zabalil do svého šedého pláště, takže vypadal jako herynk v papíru, a spal s hlavou opřenou o lenoch křesla a s nohama nataženýma na kozlík v krbu. Leandr držel hlavu zpříma, aby si nepoškodil frizúru, a spal tvrdě. Sigognac se usadil do křesla, které na něho zbylo, ale byl příliš rozrušen událostmi toho večera a nemohl usnout.

Takový vpád dvou mladých žen do života mladého muže se neobejde bez toho, aby jej nerozrušil, zvláště když ten mladý muž až dosud žil smutně, čistě, osamocen a připraven o všechny radosti svého věku tou tvrdou macechou, která se jmenuje bída.

Řeknete, že není pravděpodobné, že by dvacetiletý mladík žil bez milostné příhody; ale Sigognac byl hrdý, a poněvadž se nemohl ukázat s vybavením, jaké se slušelo jeho rodu a jménu, nechodil nikam. Příbuzní, u nichž by se byl mohl bez zahanbení dovolávat pomoci, byli mrtvi. Každým dnem hlouběji zapadal do svého osamocení a zapomenutí. Potkal ovšem několikrát Yolandu de Foix, když sedíc na bílém mimochodníku byla s otcem a ve společnosti mladých pánů na lovu na jelena. Toto jiskřivé vidění se dost často mihlo v jeho snech; ale jaký vztah mohl kdy být mezi krásnou a bohatou dědičkou a jím, úplně zchudlým a ošumělým zemánkem? Nejen že se nesnažil, aby si ho povšimla, naopak, po těch setkáních hleděl, aby ho nebylo ani vidět, aby nebyl pro posměch svým žalostným a znetvořeným kloboukem, v plášti, který mu prokousaly myši, v šatech vyšlých z módy a příliš velikých, na tom starém poklidném koníku, který se hodil spíš pro venkovského faráře než pro šlechtice; vždyť nic není pro správné srdce smutnější než být směšný tomu, koho milujeme, a on, aby v sobě udusil rodící se cit, učinil všechny ty chladné úvahy, k nimž nutí chudoba. Podařilo se mu to?... To je těžko říci. On si to aspoň myslel a zaháněl tu představu jako chiméru; byl už tak dost nešťastný, aby ke svým žalostem musil ještě přidávat trýzeň nespílitelné lásky.

Noc přešla bez příhod, až na to, že Belzebub polekal Isabellu, když se přišel usadit na její hrudi jako Smarra a nechtěl se odtud hnout, poněvadž ten polštářek se mu zdál docela hebký.

Ale Sigognac nemohl zamhouřit oko, ať proto, že nebyl zvyklý spát mimo lůžko, nebo že blízkost pěkných žen mu pobláznila hlavu. Spíše se nám však zdá, že v jeho mysli se počal rýsovat neurčitý plán a držel ho ve strnulé i užaslé bdělosti. Příchod těch herců se mu zdál osudový a jako poselství štěstěny a výzva, aby vyšel z té feudální rozvaliny, kde jeho mladá léta zatuchala ve stínu a chřadla bez užitku.

Začínal se ohlašovat den a v modravém svítání, jež pronikalo tabulkami v oloveném zasazení, zkomírající už světlo lamp zesinalo do chorobné žluti. Ten dvojí přísvit pitvorně osvětloval obličejy spáčů a rozdělval je na dvojbarevné pruhy jako středověkou krznu. Leandr dostal barvu zažloutlého vosku a vypadal jako voskový svatý Jan s hedvábnou parukou, s něhož i za sklem opadal nátěr. Fanfarón s očima pevně zavřenýma, s vystouplými lícními kostmi, s napjatými svaly na čelistech a s nosem protaženým, jako by ho stiskly studené prsty smrti, vypadal jako vlastní mrtvola. Plná tvář Pedantova byla mramorována ostrou červení a mrtvičnými skvrnami; rudý nos mu zfialověl v ametyst a tlusté rty ztemněly v barvu vinné modři. Několik kapek potu se převalilo roklemi a úžlabinami vrásek na čele a zastavilo se na křoviscích šedivějšího obočí; měkké líce svise ochably. Tvář, jež probuzena a oživena duchem měla svou přívětivost, zošklivěla teď otupením těžkého spánku; v té zhroucené poloze na okraji stolu vypadal Pedant jako starý kozonoh, který po pustém hýření zcepeněl v příkopu. Tyran se držel dost slušně i s tou pbledlou tváří v černých žíních vousů; ta hlava dobráckého Herkula a otcovského kata se nemohla vůbec změnit. Subreta rovněž obstojně snesla nediskrétní dotěrnost denního světla; nebyla nijak moc poničena. Jen zahnědlé kruhy kolem očí a mírně nafialovělé prokvétání lící prozrazovaly únavu nevyspalé noci. Nestoudný sluneční paprsek bloudil mezi prázdnými lahvemi a nedojedky pokrmů, až se dotřel k dívce a pohladil jí bradu a ústa, jako faun lechtá spící nymfu. Na obrazech ty počestné urozené dámy se žlučovitou pletí se pokoušely pod lakem zardít při pohledu na spoušť, kterou natropilo táboření bohémů v jejich samotě; chmurně i groteskně vypadala hodovní síň.

Subreta se probudila první tím ranním políbením; postavila

se na své malinké nožky, natřásla sukně jako pták křídla, přejela dlaní po vlasech, aby je uvedla trochu do pořádku, a zahlédnuvši jasným, bazilišcím okem barona sedícího v křesle, šla k němu a udělala před ním roztomilou poklonu jako v komedii.

„Lituji,“ řekl Sigognac, rovněž se subretě ukláněje, „to zchát-ralé obydlí se hodí spíše pro duchy než pro živoucí bytosti, a tak jsem vás nemohl přijmout slušnějším způsobem; rád bych vás byl uložil do povlaků z holandského plátna a za záclonku z indického damašku, a místo toho jsem vás musil nechat tlačit se na té čer-votočivé posteli.“

„Ničeho nelitujte, pane,“ odpověděla subreta, „bez vás by-chom byli strávili noc ve voze zapadlém v blátě a křehli v lijáku a ráno bychom byli v prašpatném stavu. Mluvíte pohrdavě o tom noclehu, a ten byl věru znamenitý vedle těch kůlen, do nichž fouká ze všech stran, kde my často musíme přespat na otýpkách slámy, tyraní i jejich oběti, princové i princezny, Leandři i subre-ty, při našem potulném životě komediantů, kteří se potloukají od městu k městu, ode vsi ke vsi.“

Ve chvíli, kdy baron a subreta si vyměňovali ty zdvořilosti, ozval se praskot lámajícího se dřeva a Pedant se svalil na podlahu. Židle už toho měla dost a zhroutila se pod ním a ten hromotluk s nohama nahoru sebou zmítal jako obrácená želva a nesrozumitel-ně kvokal. Při pádu se mimoděk chytil ubrusu a strhl jej i s nádo-bím na sebe. Ten rámus probudil zhurta celou společnost. Tyran se protáhl a protřel si oči, potom podal pomocnou ruku starému komikovi a postavil ho na nohy.

„Něco takového by se Matamorovi nestalo,“ řekl Herodes s ja-kýmsi dutým zachrčením, které u něho představovalo smích; „ten by mohl spadnout do pavučiny a neprotrhl by ji.“

„To je pravda,“ odpověděl postižený herec, natahuje dlouhé údy jako pavouk sekáč, „nemohou být všichni jako Polyfém nebo Kakus, hora masa a kostí jako ty, ani vinný měch a dvounohá beč-ka jako Blazius.“

Lomození přivolalo do dveří Isabellu, Serafinu i Dueňu. Obě mladé ženy, sice trochu unavené a pobledlé, byly v denním světle stále rozkošné. Sigognacovi se zdály nejzářivější na světě, třebaže svědomitější pozorovatel by byl mohl leccos najít, co by se dalo

vytknout jejich poněkud pomačkané a povadlé eleganci. Avšak co znamená nějaká vybledlá stužka, roztržená a oblýskaná obruba, nějaká ta škoda a nesrovnalost úboru, když ty, které jej mají na sobě, jsou mladé a hezké? Ostatně baronovy oči, navyklé na věci staré, zaprášené, vyrudlé a zteřelé, nebyly schopny rozeznávat takové nicotnosti. V pochmurném prostředí toho zámku, kde všechno se rozpadalo starobou, musilo mu připadat, že Serafina a Isabella jsou nastrojeny přímo nádherně. Ty půvabné postavičky byly pro něho jako sen.

A Dueña, ta díky svému věku měla výsadu nezměnitelné oškli-
vosti; nic nemohlo už porušit tu tvář jako vyřezanou ze zimostrá-
zu, v níž svítily soví oči. Slunce nebo svíčky, to bylo pro ni jedno.

V tu chvíli vešel Petr, aby dal místnost do pořádku, aby hodil dříví do krbu, kde ještě několik oharků řeřavělo pod plyšem po-
pele, a aby odstranil zbytky hostiny, které po ukojení hladu nejsou
pohledu nikterak příjemné.

Plamen z krbu, který olizoval litinovou desku se znakem rodu
Sigognaců, pramálo zvyklou na takové lichotky, shromáždil ko-
lem sebe celou hereckou tlupu a živě ji osvětloval. Jasný a pla-
noucí oheň je vždycky příjemný po noci třeba jen zpola probdělé,
ale zato opilé, a díky tomuto blahodárnému vlivu zcela se rozply-
nula nevolnost, kterou zprvu bylo možno číst na všech těch staže-
ných a promodralých tvářích. Isabella natahovala ke krbu dlaně
svých drobných ruček a růžové záblesky je barvily do růžova a ja-
ko lehoučké líčidlo zakrývaly všechnu jejich bledost. Donna Se-
rafiná, větší a silnější, stála za ní jako starší sestra, která není tak
unavena a nechá mladší sestru sedět. A Fanfarón stál na bidlech
svých volavčích nohou vskutku jako vodní pták, který zpola pro-
buzený dumá na okraji močálu se zobákem v peří a s jednou no-
hou staženou pod břicho. Blazius, pedant, si olizoval rty a po-
zvedal láhve jednu po druhé ke světlu, zda tam nezůstala nějaká
ta kapka.

Mladý baron vzal Petra stranou na poradu, zda by se dalo ve
vesnici sehnat pár tuctů vajec nebo několik kuřat na snídani pro
herce. Starý sluha ihned zmizel, aby co nejrychleji vykonal poslání,
jelikož společnost projevila úmysl vyjet co nejdříve, aby ura-
zila kus cesty a nepřijela příliš pozdě na nocleh.

„Budete mít asi nevalné snídání, obávám se,“ řekl Sigognac hostům, „a budete se musit spokojit pythagorejskou kuchyní, ale vždycky je lépe špatně snídat než nesnídat vůbec, a na šest mil kolem dokola není hospoda a ani ta nejmenší krčma. Však vy už víte, že já bohatý nejsem, ale poněvadž má chudoba pochází jen z toho, že moji předkové si ji vysloužili ve válkách na obranu našich králů, nemusím se za ni vůbec červenat.“

„Zajisté že ne, pane,“ odpověděl Herodes basem „a naopak, leckdo, kdo se vychloubá svými statky, byl by na rozpacích, kdyby měl povědět, jak k nim přišel. V době, kdy lecjaký handlíř se obléká do zlatého roucha, skutečný šlechtic mívá děravý plášť, ale z těch děr kouká jeho čest.“

„Čemu se divím,“ přidal Blazius, „to je, že tak dokonalý šlechtic, jak vidím, že je tento pán, nechává uplývat své mládí v zastrčené samotě, kam Fortuna za ním nemůže, i kdyby jakkoli chtěla, a kdyby náhodou šla tudy kolem zámku, jehož stavba mohla docela dobře vypadat tak před dvěma sty léty, šla by dál svou cestou, protože by si myslila, že je neobydlený. Pan baron by měl jít do Paříže, to je oko i pupek světa, dostaveníčko duchaplných i statečných lidí, francouzské Eldorado a Kanaan křesťanských hebrejců, požehnaná země, na niž svítí paprsky slunce z královského dvora. Tam zajisté by byl oceněn po zásluze a prosadil by se, přidal by se k některému velmoži nebo by vykonal znamenitý čin, a příležitost k tomu by se nepochybně našla.“

Slova toho dobráka, přese všechno nadměrné tlachání a pitvorné věty, v nichž se mimoděk zračila jeho úloha pedanta, nebyla tak docela prosta smyslu. Sigognac cítil jejich správnost a ostatně už dávno na svých dlouhých procházkách po landách si sám často tiše říkával, co nyní Blazius vyslovil nahlas.

Ale chyběly mu peníze, aby podnikl tak dlouhou cestu, a nevěděl, jak si je opatřit. Byl neohrožený, ale byl také hrdý, bál se víc posměšku než rány mečem. Nevyznal se v módě, ale cítil se směšný ve svém zvětšelém odění a už starý jako z jiné doby. Jak už to je s lidmi, které nedostatek učinil plachými, nikterak si neuvědomoval své přednosti a díval se na své postavení jen ze špatné stránky. Byl by snad mohl získat pomoc některých starých přátel svého otce, kdyby trochu pěstoval známost s nimi, ale to bylo úsilí nad

jeho přirozenost a byl by raději zemřel na svém kufru a vedle štítu se svým znakem, žvýkaje párátka jako španělský hidalgo, než aby kohokoliv požádal o půjčku nebo dar. Byl z těch, kteří stojí s prázdným žaludkem před výtečným jídlem, k němuž jsou zváni, a předstírají, že už obědvali, z obavy, aby se neřeklo, že mají hlad.

„Někdy jsem na to vskutku myslel, ale nemám v Paříži nikoho známého a potomci těch, kteří snad znali rodinu, když ještě byla bohatá a ve službě u dvora, nebudou se příliš starat o bledého a hubeného Sigognaca, který přijde s prázdnýma rukama ze své zřícené věže, aby dostal podíl na společné kořisti. A potom, proč bych se za to styděl, nemám vůbec vybavení a nemohu se ukázat tak, aby to bylo důstojné mého jména; i kdybych dal dohromady své i Petrovy úspory, nevím, zda bych se s tím dostal až do Paříže.“

„Vždyť přece není třeba,“ odpověděl Blazius, „abyste do toho velkého města vtáhl triumfálně jako římský César na povoze taženém čtyřspřežím bílých koní. Nepobouří-li náš prostý vůz pýchu Vaší Urozenosti, pojedte do Paříže s námi, naše tlupa tam má zamířeno. Blýská se teď ne jeden, který přišel pěšky s uzlíkem na špičce rapíru a se střevíci v ruce, aby je ušetřil.“

Na Sigognacových lícních kostech se ukázala slabá červeň zpo- la ze zahanbení, zpo- la z radosti. Na jedné straně se v něm bouřila rodová pýcha při pomyšlení, že bude zavázán obyčejnému kome- dianovi, na druhé straně však přirozená добрota jeho srdce byla dojata tou upřímnou nabídkou, která se tak shodovala s jeho taj- ným přáním. A kromě toho se bál, že by zranil hercovu sebeúctu, kdyby Blaziovi odmítl, a že by třeba promeškal příležitost, jaká už se nikdy nenaskytne. Zajisté, že to pomyšlení, že potomek Si- gognaců se na voze Thespidově přimíchá ke kočovným šaškům, bylo urážlivé a že nad tím erbovní jednorožci rzáli a řvali lvi s vy- plazeným jazykem; ale koneckonců mladý baron dost dlouho už smutně utahoval opasek v těch feudálních zdech.

Když ještě nejistě kolísal mezi ano a ne a rozvažoval a vážil ta dvě rozhodná slova, přistoupila s roztomilým půvabem Isabella, postavila se před barona a Blazia a řekla větu, která nerozhod- nosti mladého muže udělala konec.

„Náš básník dědil a odešel od nás a pan baron by jej mohl dobře nahradit, náhodou jsem otevřela Ronsarda, který ležel na stolku,

a našla jsem tam papír se sonetem s mnoha škrty a opravami, který nejspíš on sám skládal; mohl by upravovat naše role, zkracovat a přidávat podle potřeby, případně napsat pro nás kus na téma, které bychom mu dali. Právě mám takové italské scenario, kde by byla pro mne pěkná role, kdyby se někdo chtěl toho ujmout a něco z toho udělat.“

Při těch slovech Isabella spočinula na baronovi tak něžným a pronikavým pohledem, že Sigognac nemohl odolat. Rozhovor přerušil Petr, který přinášel pořádnou omeletu se slaninou a dost úctyhodnou čtvrtku šunky. Celá společnost se posadila ke stolu a dala se s chutí do jídla. Pokud jde o Sigognaca, ten jenom z pouhé zdvořilosti jen tak že se dotkl jídla, které bylo postaveno před něho. Byl příliš zvyklý střídmosti, aby byl schopen už zase jíst, když jedl večer, a jeho duch se také zaměstnával jinými věcmi.

Po jídle, když pacholek zapřáhal voly, Isabella a Serafina dostaly rozmarný nápad, že se podívají do zahrady, kterou bylo vidět ze dvora.

„Mám strach“, řekl Sigognac, podáváje jim ruku, aby jim pomohl s rozestouplých a zmechovatělých schodů, „abyste nenechaly kousek šatů na tom trní; říká se sice, že není růže bez trní, ale je také pravda, že je dost trní bez růží.“

Mladý baron to řekl tím tónem zádušné ironie, s jakou obvykle mluvil o své chudobě. Ale jako by si zlehčovaná zahrada umínila, že se nedá zahanbit, na větvičce, která zahražovala cestu mladým ženám, zazářily náhle dvě plané růžičky pootevřenými pěti okvětními lupínky kolem žlutých terčiků. Sigognac je utrl a podal je galantně Isabelle a Serafině: „Nevěděl jsem, že má zahrada takto rozkvetla. Jinak tu roste jen plevel a do kytic se tu dají trhat pouze kopřivy a kozí pysk; zřejmě tedy ty dva kvítky se rozvily pro vás jako úsměv nad troskami, jako poezie nad zpustošením.“

Isabella zasunula pečlivě planou růži za živůtek a podívala se na mladého muže dlouhým vděčným pohledem, v němž bylo vidět, jakou cenu přikládá tomu chudému daru. Serafina dala stoněk růže do úst a červeň jejích rtů a červeň růže spolu soupeřily.

Tak došli až k mytologické soše, jejíž přízrak se rýsoval na konci aleje. Sigognac rozhrnoval větve, aby nešlehaly návštěvnice

do tváří. Mladá naivka se dívala s jakýmsi dojetím na tuto zdivočelou zahradu, která se tak hodila k tomu rozpadávajícímu se zámku. Myslíla na smutné hodiny, které Sigognac zde měl v tom svém životě naplněném trýzní nudy, bídou a samotou, viděla ho, jak opírá čelo o okenní tabulku a upírá oči na liduprázdnou cestu, nemaje jiné společnosti než bílého psa a černou kočku. Tvrdší rysy Serafininy vyjadřovaly pouze chladné pohrdání pod maskou zdvořilosti; tento šlechtic byl pro ni rozhodně příliš ošumělý, i když měla určitý respekt pro lidi s titulem.

„A zde končí moje pozemky,“ řekl baron, když došli ke skalnímu výklenku, kde Pomona obrůstala mechem. „Kdysi mým předkům patřilo vše, co je možno vidět tam z těch rozpukaných věžiček, vrchy a rovina, pole i vřesoviště. Z toho mi zbývá jen právě tolik, abych mohl čekat na hodinu, kdy poslední Sigognac odejde k předkům do rodinné hrobky, která je posledním naším panstvím.“

„Vy jste hned z rána pěkně ponurý!“ řekla na to Isabella, dojata tím, nač myslela také sama, a usmála se vesele, aby rozptýlila mrak smutku, který se položil na čelo Sigognacovo. „Štěstěna je žena, a třebaže se o ní říká, že je slepá, přece jen někdy rozezná v davu kavalíra rodem a schopnostmi; jde jenom o to, dostat se jí do cesty. Nuže, rozhodněte se, pojedte s námi, a možná že za několik let věže vašeho zámku budou mít novou břídlíci, budou omítnuty a obíleny a budou vypadat tak pyšně, jako teď vypadají uboze; a potom, bylo by mi opravdu líto a trápilo by mě, kdybych vás musila nechat tady v tom sovím hrádku,“ dodala polohlasem, tak tiše, aby ji Serafina nemohla slyšet.

Něžné světlo, které se třpytilo Isabelle v očích, zlomilo baronův odpor. Kouzlo galantního dobrodružství zakrývalo i v jeho očích to, co na této cestě mohlo být ponižující. Odejít z lásky s herečkou a připojit se k herecké společnosti v úloze milence, to vskutku neznamenaloadat si; i ti nejlepší kavalíři by to udělali bez váhání. Bůh s toulcem a šípy s oblibou a rád nutí ostatní bohy a hrdiny k bizarnímu přestrojení a k podivným činům: Jupiter se proměnil v býka, aby svedl Evropu. Herkules u nohou Omfaly navíjel vřeteno, a ten rozumný Aristoteles dokázal chodit po čtyřech a nosil milenku na hřbetě, poněvadž se jí zachtělo jezdit na

filosofovi, to všechno jsou věci, jež se přičí důstojnosti božské i lidské. Byl však Sigognac zamilován do Isabelly? Nesnažil se zkoumat tu věc do hloubky, ale věděl, že od nynějška by mu bylo hrozně smutno v zámku, když teď už v něm na chvíli přebýval život mladé a půvabné bytosti.

Proto se také rychle rozhodl, požádal herce, aby chvíli počkali, odvedl Petra stranou a sdělil mu svůj úmysl. Věrnému služebníkoví bylo sice líto, že se musí odloučit od pána, avšak neskřýval si nevýhody toho, kdyby Sigognac zde déle zůstával. Se zármutkem se díval, jak ten mladý člověk hyne v tom ponurém obydlí a v ospalé zádumčivosti, a třebaže tlupa komediantů se mu zdála podivným doprovodem pro urozeného pána ze Sigognaců, přece jen raději viděl, aby se takto pokusil o štěstí, než aby zcela upadl do hluboké netečnosti, která zejména v posledních dvou třech letech se mladého barona zmocňovala. Nacpal tedy rychle do tlumoku tu trochu věcí, které jeho pán měl, dal do koženého váčku pár mincí, které shledal po zásuvkách starého nábytku, a beze slova k nim přidal své skromné úspory; a to snad baron ani nepostřehl, vždyť Petr vedle všemožných jiných funkcí, které na sebe v zámku soustředil, měl také úlohu pokladníka, což byla skutečná sinekura.

Byl osedlán bílý koník, neboť Sigognac si chtěl sednout do hercekého vozu teprve dvě tři míle od zámku, aby neprozradil svůj odjezd. Mělo to vypadat tak, jako by hosty pouze doprovázel. Petr měl jít pěšky za ním a vrátit se potom s koněm na zámek.

Voli byli zapřaženi a pozvedali pod těžkým jhem své vlhké černé tlamy, z nichž jim visely nitky stříbrné pěny. Měli přes hlavu jakousi čelenku z červenožluté sítky a čabraku z bílého plátna, která je zahalovala jako košile, aby je neštípaly mouchy, což jim dávalo velmi velebný a majestátní vzhled. Před nimi stál honák, statný chlapík, osmahlý a divoký jako pastýř z římské Kampaně, opíral se o násadu biče v pozici, která rozhodně bez jeho vědomí připomínala postoj řeckých hrdinů na antických basreliéfech. Isabella a Serafina se usadily na předku vozu, aby se mohly potěšit pohledem na krajinu. Dueña, Pedant a Leandr vlezli dál pod plachtu, protože měli spíše zájem pokračovat ve spánku než obdivovat pusté rozhledy po landách. Všechno bylo hotovo, honák pobídl

zvířata, volí sehnuli hlavy, napjali těla na křivých nohách a vykročili. Povož se zakymácel, nápravy zaskřípěly, špatně namazaná kola zavržala a klenba brány zaduněla pod těžkými kroky spřežení. Vyjeli.

Belzebub a Miraut z těch příprav pochopili, že se děje něco neobvyklého. Vyděšeně a ustaraně běhali kolem a snažili se srovnat si ve svých temných zvířecích lebkách přítomnost tolika lidí na místě obvykle tak opuštěném. Pes pobíhal od Petra k pánovi, modravým okem se ptal a vrčel na ty neznámé. Chytřejší kocour čenichal obezřele u kol, zpovzdálí zkoumal voly, jejichž velikost na něj udělala dojem, a když jeden z nich nečekaně pohnul rohem, opatrně uskočil zpátky; potom se posadil proti bílému koníku, s nímž si rozuměl, a vypadalo to, jako by mu kladl otázky. Dobrácký kůň skláněl hlavu ke kocourovi a mlel šedými pysky s dlouhými zježenými chlupy. Přežvykoval nejspíš nějaké stéblo, které mu zůstalo mezi starými zuby, ale vypadalo to, jako by opravdu rozmlouval se svým kočičím přítelem. Co mu povídal? To snad by věděl jediný Demokritos, který o sobě říkal, že rozumí řeči zvířat. Pravda je, že Belzebub po této tiché rozmluvě se obrátil k Mirautovi, zamrkal okem a vydal dva nebo tři plačtivé zvuky, jako by byl zjistil důvod všeho toho rozruchu. Když baron vyskočil do sedla a vzal do rukou řemeny uzdy, postavili se Miraut vpravo a Belzebub vlevo vedle koně a tak urozený pán de Sigognac vyjel ze zámku svých otců v doprovodu psa a kocoura. Když se opatrný macek odhodlal k takové smělosti, která je věru u jeho rodu nezvyklá, pak jistě uhodl, že jde o vrchovatou změnu.

Ve chvíli, kdy Sigognac opouštěl to truchlivé obydlí, cítil, jak se mu srdce bolestně svírá. Objal ještě jednou pohledem ty zdi, zčernalé starobou a zelenavé mechem, na nichž znal každý kámen, ty věže s rezavými korouhvičkami, na něž se díval po tolik dlouhých hodin truchlé prázdňě ztrnulým a roztržitým okem, jež nevidí nic, ta okna zpustošených pokojů, jimiž chodíval jako sám přízrak prokletého zámku a míval přitom strach ze zvuku vlastních kroků; tu zanedbanou zahradu, kde na vlhké zemi neobratně lezla ropucha a plazila se užovka mezi trním; tu kapli s propadlou střechou a se zhroucenými oblouky oken, s drtí a kamením na zelenalých náhrobních kamenech, pod nimiž vedle sebe odpočívali

jeho otec a jeho matka, ta jež pro něho byla pouze půvabným přeludem, neurčitým jako vzpomínka na sen, přeludem, který sotva zahlédl v prvním dětství. Myslíl také na portréty v galerii, které byly společníky jeho samoty a usmívaly se po dlouhých dvacet let svým nehybným úsměvem; na toho lovce divokých kachen, vetkaného do gobelínu, na své lože s vřetenovitýma nohama, jehož polštář byl tak často mokrý slzami; na všechny ty staré a ubohé věci, nevlídné, potřhané, zaprášené a ospalé, které v něm dříve vyvolávaly tolik nechuti a smutku a které teď se mu zdály plné kouzla, jež dříve nedovedl ocenit. Připadal si nevděčný vůči tomu starému poboženému hrádku, který mu přece poskytoval přístřeší a přese všechnu svoji vetčnost držel se umíněně, aby jej nerozdrtil svým pádem, jako osmdesátiletý sluha se drží na třesoucích se nohou, pokud je naživu pán. Tisíc trpkých sladkostí, tisíc smutných radostí, tisíc milých melancholií mu přicházelo na mysl. Zvyk, ten pomalý a bledý průvodce životem, usedl na prahu a upíral k němu oči zalité chmurnou něhou a tichounce a neodolatelně notoval nápěv z dětství, matčinu ukolébavku. Když Sigognac projížděl branou, připadalo mu, jako by jej neviditelná ruka chytala za plášť, aby ho zadržela a vrátila zpět. Když vyjížděl před vozem z brány, závan větru donesl k němu čerstvou vůni vřesovišť omytých deštěm, sladký a pronikavý pach rodné země; vzdálený zvon klinkal a jeho stříbrné chvění sem zalétalo na křídlech téhož vánku zároveň s vůněmi land. To bylo příliš; Sigognac zachvátil hluboký stesk, a ačkoliv byl teprve pár kroků od svého domova, trhl uzdou, aby obrátil koně; a starý koník už naklonil krk tím směrem, rychleji, než by se zdálo při jeho věku možné. Miraut a Belzebub zvedli oba hlavu, jako by si byli vědomi pocitů svého pána, zastavili se a spočinuli na něm tázavým pohledem. Ale tento půlobrat měl docela jiný výsledek, než se dalo čekat, neboť při něm se oči Sigognacovy setkaly s očima Isabelly a mladá dívka vložila do svého pohledu tak něhyplné pohlazení a tak srozumitelnou němou prosbu, že baron sám cítil, jak bledne a červená se. Zcela zapomněl na rozpukané zdi svého sídla i na vůni vřesu a na chvění zvonku, který sem stále ještě posílal své zádumčivé volání. Prudce trhl uzdou, stiskl koně botami a vyrazil vpřed. Boj byl skončen. Isabella zvítězila.

Vůz se dal cestou, o níž jsme mluvili na první stránce, a vyháněl z kolejnic plných vody poděšené žabičky. Když vyjeli na cestu a volí na pevnější půdě mohli o něco rychleji táhnout těžkou káru, do které byli zapřaženi, Sigognac přešel z předvoje dozadu, nechtěje, aby byl stále viděn blízko Isabelly, a snad také proto, aby se mohl volněji oddávat myšlenkám, které mu zmítaly duší.

Pepřenky vízek hradu Sigognacu byly už zpola zakryty skupinami stromů. Baron se nazvedl v sedle, aby jej ještě zahlédl, a když spustil oči k zemi, uviděl Mirauta a Belzebuba, jejichž žalostné čenichy vyjadřovaly všechnu bolest, která může proniknout zvířecí maskou. Miraut využil chvilky zastavení, kdy baron se ohlédl po vízkách svého hrádku, napjal svá zvadlá lýtka a pokoušel se vyskočit k pánovi, aby mu naposled olízl obličej. Sigognac uhodl úmysl ubohého zvířete, uchopil jej ve výši svých bot za odstávající kůži za krkem, vytáhl jej na hrušku sedla a vtiskl polibek na Mirautův nos, černý a svráštělý jako lanýž, a neuhnul ani před vlhkým pohlazením, jímž vděčné zvíře přejelo jeho vous. Při tom výjevu obratnější Belzebub, pomáhaje si drápy ještě ostrými, vyšplhal se s druhé strany nahoru po botě a stehně Sigognacově a vystrkoval ve výši sedla svou černou, bezuchou hlavu, strašlivě předl a koulel velkýma žlutýma očima. Také on se dožadoval pozdravu na rozloučenou. Mladý baron dvakrát nebo třikrát přešel rukou kocourovi po lebce a ten se hrbil a prohýbal, aby co nejlépe užil toho přátelského pohlazení. Doufáme, že se nebudete smát našemu hrdinovi, když vám povíme, že ty prosté důkazy příchylnosti tvorů, kteří duši nemají, ale nejsou bez citu, vyvolaly v něm podivný zmatek a že mu dvě slzy se vzlykem vytryskly ze srdce a skanuly na hlavu Mirautovi a Belzebubovi a pokřtily je tak na přátele v docela lidském smyslu toho slova.

Sigognac pobídl koně do klusu, aby dohonil vůz, a obě zvířata jej ještě po nějakou dobu sledovala pohledem, a když jim zmizel za zákrutem cesty, vydala se bratrsky nazpět ke hrádku.

Na písčité půdě land nezanechala noční bouře takových stop, jakými prudký déšť mění méně vyprahlou zemi. Krajina pouze osvěžená ukazovala jakousi drsnou krásu. Vřesy, s nichž prach byl omyt vodami z nebe, svítily na okraji příkopů drobnými fialovými kvítky. Kručinky s osvěženou zelení pokyvovaly zlatými